

Infoühiskonna teenuse seaduse, autoriõiguse seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Käesoleva eelnõu eesmärk on tagada ELi määruse 2022/2065¹ (edaspidi ka *digiteenuste määrus*, *DSA määrus*) nõuetekohane ja mõjus täitmine, et tõhusamalt tõkestada ebaseadusliku veebisisu levikut, tagada digiteenuste kasutajate sõna- ja teabevabaduse parem kaitse ja ühtlustada digiteenustele kohalduvaid nõudeid Euroopa Liidu (EL) siseturul.

Eelnõuga nimetatakse Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi TTJA) DSA määruse tähenduses pädevaks asutuseks ja digiteenuste koordinaatoriks, kes teeb järelevalvet vahendusteenuste pakkujate üle, et tagada nende kasutajatele vajalikud õigused ja digiteenuste läbipaistvus. TTJA vastutab kõigi küsimuste eest, mis on seotud DSA määruse üle järelevalve tegemise ja täitmise tagamisega. Digiteenuste koordinaatorina saab TTJA-st ka piiriülene kontaktpunkt komisjonile, nõukojale, teiste liikmesriikide digiteenuste koordinaatoritele ja kõigile pädevatele asutustele määruse kohaldamisega seotud küsimuste lahendamiseks ja piiriüleseks koostööks. TTJA saab kohustuse täita kõiki digiteenuste koordinaatorile DSA määrusega pandud ülesandeid, nagu sertifitseerida vaidluste kohtuvälise lahendamise organeid ning anda usaldusväärse teavitaja ja kontrollitud teadlase staatust. Täpsustatakse TTJA volitusi järelevalve tegemisel, samuti sunniraha ja trahvimäärasid kohustuste täitmata jätmise eest. Muudatused on minimaalsed, et tagada digiteenuste määruse nõuetekohane ja mõjus jõustamine ning õigusselgus, samas on välditud otsekohalduva määruse ümberkirjutamist.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtluse osakonna ettevõtluskeskkonna valdkonna digimajanduse nõunik Maarja Mere (maarja.mere@mkm.ee) ning ettevõtluskeskkonna valdkonnajuht Merike Koppel (merike.koppel@mkm.ee). Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ragnar Kass (ragnar.kass@mkm.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleteoimetanud Justiitsministeeriumi õigusloomekorralduse talituse toimetaja Airi Kapanen (5307 4485, airi.kapanen@just.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi muu menetluses oleva eelnõuga ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Eelnõuga tagatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu, nõuetekohane ja mõjus täitmine.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2022/2065](#), mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus)

Eelnõuga muudetakse infoühiskonna teenuse seaduse² (InfoTS) redaktsiooni RT I, 06.08.2022, 22, autoriõiguse seaduse³ (AutÕS) redaktsiooni RT I, 29.06.2022, 16, maksukorralduse seaduse⁴ (MKS) redaktsiooni RT I, 21.11.2023, 12. Kuna digiteenuste määruses määratletud vahendusteenused liigituvad infoühiskonna teenusteks, on InfoTS asjakohane õigusakt, mida DSA määruse kohaselt muuta. Riigisisese õiguse DSA määrusega kooskõla tagamiseks ja DSA määruse tõhusaks rakendamiseks tuleb infoühiskonna teenuse seaduse muutmiseiga seonduvalt muuta ka autoriõiguse seadust ja maksukorralduse seadust.

Seaduse vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu poolthälte enamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu eesmärk on tagada digiteenuste määruse nõuetekohane ja mõjus täitmine, et tõhusamalt tõkestada ebaseadusliku veebisisu levikut, tagada digiteenuste kasutajate sõna- ja teabevabaduse parem kaitstus ja ühtlustada digiteenustele kohalduvaid nõudeid Euroopa Liidu siseturul. Eelnõuga tagatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu, nõuetekohane ja mõjus täitmine.

Eelnõuga nimetatakse TTJA pädevaks asutuseks ja digiteenuste koordinaatoriks DSA määruse tähenduses, kes vastutab kõigi küsimuste eest, mis on seotud DSA määruse üle järelevalve tegemise ja täitmise tagamisega. Täpsustatakse TTJA volitusi järelevalve tegemisel, samuti sunniraha ja trahvimäärasid kohustuste täitmata jätmise eest. TTJA on digiteenuste koordinaatori ülesannete täitmiseks sobivaim asutus, kuna ta teostab juba praegu järelevalvet mõnede InfoTS sätete täitmise üle. Ühtlasi teostab TTJA järelevalvet määruses (EL) nr 2019/1150⁵ sätestatud nõuete täitmise üle, mis on suunatud ärikasutajate kaitsmisele.

Digiteenuste määrus jõustus 16. novembril 2022 ja seda kohaldatakse alates 17. veebruarist 2024. Digiteenuste määruse eesmärk on muuta internetikeskkond turvalisemaks ning tagada kasutajate õiguste tugev kaitse internetis, milleks täiendatakse veebipõhiste vahendusteenuste pakkujate, ennekõike digiplatvormide kohustusi. Uued ühtsed õigusnormid hakkavad kehtima kogu EL-is, tagades kasutajate kaitse ja ettevõtjate õiguskindluse tervel ühtsel turul. Digiteenuste määrusega kehtestatakse digiplatvormidele ulatuslik läbipaistvus- ja vastutusraamistik. Muu hulgas aitavad uued kohustused piirata ebaseadusliku veebisisu ja ebaseaduslike toodete levikut internetis, paremini kaitsta alaealisi ning pakkuda kasutajatele suuremaid valikuvõimalusi ja paremat teavet.

Kehtima hakkavatest nõuetest peavad kinni pidama vahendusteenuste pakkujad, kes ei ole ise edastatavat sisu loonud ega vastuta selle sisu eest, kuid võimaldavad sellele ligipääsu kasutaja taotluse alusel. Vahendusteenused on näiteks internetiühenduse teenused, pilveteenused, isikutevahelise side teenused, otsingumootorid, digiplatvormid. Spetsiifilised hoolsuskohustused on kehtestatud veebimajutusteenustele ja eelkõige digiplatvormidele, nagu sotsiaalvõrgustikud, sisujagamisplatvormid, rakenduste poed, internetipõhised kauplemiskohad. Kõige rangemad on need DSA määruse normid, mis keskenduvad väga suurtele digiplatvormidele ja otsingumootoritele, millel on märkimisväärne ühiskondlik ja majanduslik mõju ja mis jõuavad EL-is vähemalt 45 miljoni kasutajani ehk 10%-ni

² [RT I, 06.08.2022, 22](#)

³ [RT I, 29.06.2022, 16](#)

⁴ [RT I, 21.11.2023, 12](#)

⁵ [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 2019/1150, mis käsitleb õigluse ja läbipaistvuse edendamist veebipõhiste vahendusteenuste ärikasutajate jaoks](#)

elanikkonnast. Digiplatvormiks ei loeta digiajalehe kommentaariumit, mille puhul on selge, et see on kõrvalteenus põhiteenusele, milleks on uudiste avaldamine kirjastaja toimetusvastutusel.

Infoühiskonna teenustest ja eriti vahendusteenustest on saanud EL-i majanduse ja kodanike igapäevaelu oluline osa. 20 aasta jooksul pärast selliste teenuste esmakordset korraldamist direktiiviga 2000/31/EÜ⁶ on uued ja innovaatilised ärimudelid ja teenused võimaldanud ärikasutajatel ja tarbijatel teavet edastada ja saada ning uudsel viisil tehinguid teha. Enamik EL-i kodanikke kasutab nüüd neid teenuseid iga päev. Digiüleminek ja infoühiskonna teenuste kasutamise kasv on aga toonud kaasa ka uusi riske ja probleeme teenusesaajate, äriühingute ja ühiskonna jaoks tervikuna.

Digiteenuste määrusega soovitakse tagada turvaline, prognoositav ja usaldusväärne internetikeskkond, et EL-i kodanikud ja muud isikud saaksid kasutada oma põhiõigusi, mis on kehtestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga⁷, eelkõige väljendus-, teabe- ja ettevõtlusvabadust ja õigust mittediskrimineerimisele, ning selleks, et saavutada kõrgetasemeline tarbijakaitse. Ühtlasi soovitakse vähendada siseturu killustumist ning luua tingimused innovaatiliste digiteenuste loomiseks ja ulatuslikumaks kasutamiseks siseturul. Vahendusteenuste osutajate vastutustundliku ja hoolsa käitumise tagamiseks ning siseturu toimimise parandamiseks kehtestatakse EL-i tasandil hulk sihipäraseid, ühtseid, tõhusaid ja proportsionaalseid kohustusi.

Siseriikliku õiguse DSA määrusega kooskõla tagamiseks tuleb InfoTS-i muutmisega seonduvalt muuta ka autoriõiguse seadust. Seoses teatud sätete kehtetuks tunnistamisega InfoTS-s on vajalik ka nendele sätetele viitavate õigusnormide muutmise AutÕS-s, mistõttu on muudatus üksnes tehniline. DSA määruse tõhusaks rakendamiseks tuleb InfoTS-i muutmisega seonduvalt muuta ka maksukorralduse seadust, et TTJA-l oleks võimalik Maksu- ja Tolliametilt (MTA) saada DSA määruse kohaste trahvide määramiseks vajalikke andmeid.

Väljatöötamiskavatsust ei ole koostatud Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ (edaspidi HÕNTE) § 1 lg 2 punkti 2 alusel. Digiteenuste määruse ettepaneku juurde kuuluv mõjuhinnang⁸ vastab HÕNTE § 1 lõikes 1 esitatud põhimõtetele. Digiteenuste määruse mõjud on hinnatud Eesti seisukohtade⁹ Vabariigi Valitsusele esitamise kooskõlastuse etapis, mis kiideti heaks 19. aprillil 2021. Digiteenuste määruse lõppversioonis esitatu vastab üldjuhul Eesti esitatud seisukohtadele.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse InfoTS-i.

Eelnõu § 1 punktiga 1 tunnistatakse InfoTS-i §-d 8–10 ning § 11 lõiked 1 ja 3 kehtetuks. Seoses nende sätete kehtetuks tunnistamisega on vajalik ka nendele sätetele viitavate

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [direktiiv 2000/31/EÜ](#) infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta)

⁷ [Euroopa Liidu põhiõiguste harta](#)

⁸ „Impact assessment of the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC“ (<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/impact-assessment-digital-services-act>)

⁹ [Eesti seisukohad Euroopa Liidu digiteenuste õigusakti eelnõu kohta COM\(2020\) 825](#)

õigusnormide muutmine autoriõiguse seaduses. DSA määruse artikli 89 kohaselt muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (e-kaubanduse direktiiv) ning artiklid 12–15 jäetakse välja. Viiteid direktiivi 2000/31/EÜ artiklitele 12–15 tõlgendatakse vastavalt viidetena käesoleva määruse artiklitele 4, 5, 6 ja 8. Direktiivi 2000/31/EÜ artiklitest 12–14 tulenev vahendusteenuste osutajate tingimuslik vastutusest vabastamise raamistik on säilitatud ja lisatud otse DSA määrusesse. Kuna piiratud vastutuse raamistik tuleneb edaspidi otse määrusest, tuleb vastavad direktiivi ülevõtavad riigisisised sätted kehtetuks tunnistada. Preambuli kohaselt muudeti põhimõtte otsekohalduvaks, et tagada selgus ja ühtlus ning põhimõtte ühtne rakendamine. Piiratud vastutuse kohaldumise tingimused on jäänud samaks artiklist 4 tulenevatele pelga edastamise¹⁰ teenustele ja artiklist 5 tulenevatele vahemällu salvestamise teenustele. Teabe talletamise teenuste puhul on artiklist 6 tulenevad piiratud vastutuse kohaldumise tingimused üldjoontes jäänud samaks. Siiski on piiratud vastutuse raamistikust jäetud välja sellised internetipõhised kauplemiskohad, kes jätavad tarbijale avaldamata, kes on kauba tegelik müüja, kellega tarbija lepingu sõlmib, esitades müügitehinguga seotud andmeid viisil, mis paneb tarbija arvama, et teavet pakub kas digiplatvorm ise või selle alluvuses või kontrolli all tegutsev kaupleja.

Seaduse § 11 lõikes 1 on kehtestatud üldise jälgimiskohustuse keelu põhimõte, mille kohaselt ei ole vahendusteenuse osutajal kohustust jälgida teavet, mida ta edastab või talletab, ega kohustust otsida ebaseaduslikku tegevust näitavaid fakte ja asjaolusid. DSA määruse artikli 89 kohaselt muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ ja artiklid 12–15 jäetakse välja. Viiteid direktiivi 2000/31/EÜ artiklitele 12–15 tõlgendatakse viidetena vastavalt käesoleva määruse artiklitele 4, 5, 6 ja 8. Direktiivi 2000/31/EÜ artiklist 15 tulenev üldise jälgimiskohustuse keelu põhimõte on säilitatud ja lisatud otse DSA määrusesse. Kuna jälgimiskohustuse kehtestamise keeld tuleneb edaspidi otse määrusest, tuleb vastav direktiivi ülevõttev säte kehtetuks tunnistada.

Seaduse § 11 lõikes 3 on kehtestatud vahendusteenuse osutajale kohustus viivitamata teatada järelevalvet teostavale pädevale ametiisikule teenuse kasutaja võimalikust ebaseaduslikust tegevusest või pakutavast teabest ning võimaldada identifitseerida neid teenuse kasutajaid, kellega teenuse osutajal on andmete talletamise kohta lepingud. Antud kohustus tuleneb edaspidi DSA määruse artiklist 18, mille kohaselt peab teabe talletamise teenuse osutaja, juhul kui ta saab teadlikuks teabest, mis annab alust kahtlustada, et on pandud, pannakse parajasti või tõenäoliselt tulevikus toime kuritegu, millega kaasneb oht inimese või inimeste elule või turvalisusele, teatama oma kahtlusest viivitamata asjaomase liikmesriigi või asjaomaste liikmesriikide õiguskaitse- või õigusasutustele ning esitama neile kogu kättesaadava asjakohase teabe. Seega tuleneb kuriteokahtlusest teavitamise kohustus edaspidi otse määrusest, mistõttu tuleb vastav direktiivi 2000/31/EÜ artiklit 15 lõiget 2 ülevõttev riigisisene säte kehtetuks tunnistada. Vastavast kuriteost, millega kaasneb oht inimese või inimeste elule või turvalisusele, on teabe talletamise teenuse osutaja kohustatud teavitama Eestis Politsei- ja Piirivalveametit vastavate teavitamiskanalite¹¹ kaudu (vahetu ohu korral tuleb helistada häirekeskuse numbril 112). Politsei- ja Piirivalveamet on kõige pädevam saada teavitusi veebis, juhul kui kellegi elu ja tervis on ohus, kuna neil on oskused ja võimekus kiiresti ja operatiivselt tegutseda ohtude tõrjumiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse § 12 lõigetega 3 ja 4, millega nimetatakse TTJA digiteenuste koordinaatoriks, kes vastutab kõigi küsimuste eest, mis on seotud DSA määruse üle järelevalve tegemise ja DSA määruse nõuete kohase täitmise tagamisega. Ühtlasi on digiteenuste koordinaator komisjoni, nõukoja, teiste liikmesriikide digiteenuste koordinaatorite

¹⁰ ingl *mere conduit*

¹¹ <https://www.politsei.ee/et/veebipolitseinikud>

ja asjaomase liikmesriigi kõigi pädevate asutuste jaoks ühtne kontaktpunkt, kus käsitletakse kõiki käesoleva määruse kohaldamisega seotud küsimusi.

Digiteenuste koordinaator menetleb ka teenusesaajate ja nende esindusorganisatsioonide **kaebusi** DSA määruse väidetava rikkumise kohta. Kasutajate võimestamiseks ja määrukses kehtestatud kohustuste tõhusa täitmise tagamiseks näeb DSA määrus üksikisikutele või esindusorganisatsioonidele ette võimaluse esitada kaebusi vahendusteenuste pakkujate tegevuse kohta sellele digiteenuste koordinaatorile, kus nad teenust said. Kõigil Eesti teenusesaajatel ja nende esindusorganisatsioonidel on õigus esitada TTJA-le kaebus, kui nad kahtlustavad, et mõni digiteenus on enda DSA määrusest tulenevaid kohustusi rikkunud. TTJA on kohustatud kaebuse läbi vaatama, selgitama välja kõik kaebusega seotud olulised asjaolud ning vajadusel rikkumise kõrvaldama järelevalvemenetluses vastavalt enda riskihinnangule ning järelevalveprioriteetidele. Nii kaebajal kui ka kaebealusel, digiteenuste osutajal, on õigus avaldada arvamust ja saada asjakohast teavet kaebuse seisu kohta. Kui kaebust on pädev lahendama teise EL-i liikmesriigi pädev järelevalveasutus, edastab TTJA kaebuse talle koos arvamusega, kui ta peab seda asjakohaseks. Näiteks suunab TTJA Facebooki tegevuse peale esitatud kaebuse edasi Iirimaa digiteenuste koordinaatorile.

TTJA peab täitma määrusest tulenevaid ülesandeid erapooletult, läbipaistvalt ja aegsasti, lähtudes DSA määruse artiklis 50 digiteenuste koordinaatorile esitatud nõuetest. Digiteenuste koordinaator peab oma ülesannete täitmisel ja volituste kasutamisel tegutsema täiesti sõltumatult, olema kaitstud mistahes otsese või kaudse välise mõju eest ega tohi küsida ega võtta vastu juhiseid üheltki teiselt riigiasutuselt ega eraõiguslikult isikult. Eelnõu koostajate hinnangul vastab TTJA kirjeldatud kriteeriumidele. TTJA-d ei ole moodustanud mitte Vabariigi Valitsus, vaid seadusega vahetult Riigikogu (Vabariigi Valitsuse seaduse (edaspidi VVS)¹² § 63 lg 2), millega on seadusandja garanteerinud TTJA juriidilise eraldiseisvuse. Järelevalveasutuse funktsionaalne sõltumatus tähendab ennekõike seda, kas asutus saab sõltumatult täita talle pandud ülesandeid. Kuigi minister saab teostada TTJA üle teenistuslikku järelevalvet (VVS-i § 95 lõige 1, § 99 ja § 100), tagab vajaliku sõltumatuse asjaolu, et teenistusliku järelevalve korras sekkumine ei laiene riikliku järelevalve toimingutele ja riikliku sunni kohaldamisel antud otsustele (VVS-i § 93 lg 6 punkt 1). Sõltumatuse muudest isikutest ja asutustest ning volituste erapooletu ja läbipaistva kasutamise tagavad korrupsioonivastased reeglid, mis eeskätt on sätestatud korrupsioonivastases seaduses¹³. Rahaline sõltumatus ja ülesannete täitmiseks vajalik raha on TTJA-le tagatud, kuna TTJA-l on vastavalt VVS-i § 41 lõikele 2 oma eelarve, mis tuleb avaliku teabe seaduse¹⁴ § 28 lg 1 punkti 11 kohaselt avalikustada.

Paragrahvi 12 **lõikes 4** on loetletud TTJA pädevused riikliku järelevalve teostajana. Lõike 4 **punktiga 1** pannakse TTJA-le ülesandeks teostada riiklikku järelevalvet digiteenuste määrukses sätestatud nõuete täitmise üle. Vahendusteenustele seatud kohustused on esile toodud digiteenuste määrukses. Mitmesuguste vahendusteenuste osutajate kohustused on vastavuses sellega, milline on nende roll, suurus ja mõju interneti ökosüsteemis (vt tabel 1).

¹² [RT I, 30.06.2023, 11](#)

¹³ [RT I, 13.04.2021, 4](#)

¹⁴ [RT I, 07.03.2023, 11](#)

Tabel 1. Digiteenuste määrusest digiteenuste osutajatele tulenevad kohustused

	Väga suured platvormid (>45 mln EL-is)	Digi-platvormid	Veebimajutus-teenused	Kõik teenuseosutajad
Koostöö riiklike ametiasutustega				
Kontaktpunkti nimetamine				
Teenuse tingimustes sisu modereerimist puudutava teabe esitamine				
Läbipaistvusaruannete esitamine*				
Teavituse mehhanismi sisse seadmine				
Teenusesaajale sisu eemaldamise põhjendamine				
Kriminaalkuritegudest teavitamine				
Kaebuste menetlemise süsteemi tagamine*				
Kaasumine vaidluste kohtuvälise lahendamise protsessis*				
Usaldusväärsete teavitajate teavituste prioriseerimine *				
Teenuse ja teavituse mehhanismi väärkasutamise vastased meetmed*				
Soovitussüsteemide läbipaistvuse tagamine*				
Kauplejatelt tuvastamiseks teabe küsimine / KYBC (ingl <i>know your business customer</i>)*				
Lisateabe esitamine läbipaistvusaruannetes*				
Reklaamidega seonduvad läbipaistvusnõuded*				
Riskide hindamine ja juhtimine				
Sõltumatu auditi tellimine				
Profileerimisest loobumise võimaldamine				
Reklaamidega seonduvad täiendavad läbipaistvusnõuded				
Andmete jagamine ametiasutuste ja teadlastega				
Vastavuskontrolli spetsialisti määramine				

* Kohustust ei kohaldata nende vahendusteenuste osutajate suhtes, kellel on vähem kui 50 töötajat ja kelle aastakäive või aastabilansi kogumaht ei ületa 10 miljonit eurot.

Näiteks, ebaseadusliku sisu ilmumise korral peavad kõik vahendusteenuse osutajad tegema pädevate asutustega koostööd ning vastama nende nõuetele esitada teavet, määrama kontaktpunkti, tagama kasutajatingimuste läbipaistvuse ja selguse ning esitama läbipaistvusraporteid. Andmete talletamise teenuse osutajad (nt veebimajutajad, pilveteenused, digiplatvormid) peavad sisse seadma ebaseaduslikust sisust teavitamise mehhanismi, põhjendama teenusesaajale sisu piiramise otsuseid ja teavitama õiguskaitseasutust kuritegudest, millega kaasneb oht inimese või inimeste elule või turvalisusele.

Digiplatvormid, v.a mikro- ja väikeettevõtjad (alla 50 töötaja, käive alla 10 miljoni euro), peavad tagama platvormisisesel kaebuste menetlemise süsteemi, kaasuma vaidluste kohtuvälise lahendamise protsessi, prioriseerima usaldusväärsete teavitajate teavitusi, rakendama meetmeid teenuse ja teavituse mehhanismi väärkasutamise vastu, täitma reklaamidega seonduvaid läbipaistvusnõudeid, tagama soovitusüsteemide läbipaistvuse ja alaealiste kaitse. Digiplatvormid, mis võimaldavad kauplejatel sõlmida tarbijatega lepinguid (turuplatsid), peavad küsima kauplejatelt tuvastamiseks teavet, st rakendama oma äripartneri tundmise põhimõtet (ingl *know your business customer*, KYBC) tegema toodete ja teenuste juhukontrolli avalike andmebaaside põhjal, võimaldama kauplejatel anda tarbijatele kogu vajaliku info ning teavitama kasutajaid ebaseaduslikest toodetest ja teenustest.

Väga suured digiplatvormid ja otsingumootorid (rohkem kui 45 miljonit kasutajat EL-is) on kohustatud igal aastal hindama oma teenuste poolt internetis põhjustatava kahju riske ning kehtestama sobivad meetmed nende riskide maandamiseks, võtma kriisiolukorras riskide maandamiseks lisameetmeid, tellima sõltumatu auditi, võimaldama kasutajal loobuda profiiliandmetel põhineva teabe pakkumisest, looma reklaami andmehoidla, jagama andmeid kontrollitud teadlastega ja määrama vastavuskontrolli spetsialisti.

Digiteenuste koordinaatorina on TTJA-l pädevus teostada järelevalvet, kas nende **sertifitseeritud vaidluste kohtuvälise lahendamise organid** vastavad sertifikaadi saamise tingimustele. DSA määrusega soovitakse võimaldada teenusesaajal hõlpsalt ja tõhusalt vaidlustada selline digiplatvormi otsus sisule või teenusele ligipääsu kohta, mis mõjutab neid negatiivselt. Selleks nähakse lisaks platvormisisesele kaebuste lahendamise süsteemile ette võimalus, et vaidlused lahendab kohtuväliselt heas usus selline sertifitseeritud organ, kellel on vajalik sõltumatus, vahendid ja teadmised, et tegutseda õiglasel, kiirel ja kulutõhusal viisil. Teenusesaaja on sobiva kohtuvälise vaidluse lahendamise organi valimisel vaba ja võib pöörduda ka piiriüleste organite poole. Vaidluste kohtuvälise lahendamise organi otsus ei ole siduv, mistõttu ei ole lahend täitemenetluses sundtäidetav. Küll aga sätestab DSA määrus digiplatvormi pakkujale kohustuse teha sertifitseeritud vaidluste kohtuvälise lahendamise organiga heas usus koostööd vaidluse lahendamiseks (artikkel 21 lõige 2). Vaidluse lahendamiseks koostöö tegemine hõlmab ka kohtuvälise vaidluste lahendamise organi otsuste täitmist, et kasutaja kaebus lahendada. Juhul kui digiplatvormi pakkuja kohtuvälise vaidluste lahendamise organite otsuseid siiski süstemaatiliselt ja põhjendamatult ei täida, on see indikatsiooniks järelevalve teostajale, et digiplatvormi pakkuja võib rikkuda DSA määruse nõuded ning järelevalveasutus algatab järelevalve. Kui järelevalve käigus tuvastatakse rikkumine, teeb järelevalveasutus ettekirjutuse rikkumise kõrvaldamiseks ning ettekirjutuse täitmata jätmise korral on õigus määrata sunniraha, seda ka korduvalt. Kui sertifitseeritud kohtuvälise vaidluste lahendamise organite otsuste täitmine oleks digiplatvormi pakkujale täielikult vabatahtlik ega tooks kaasa mingeid tagajärgi, ei oleks kasutajatele tagatud ligipääs kiirele ja tõhusale õiguskaitsevahendile, et end negatiivselt mõjutavaid otsuseid vaidlustada.

Seetõttu on õiglaste ja erapooletute lahendite tagamiseks vajalik kohtuvälise vaidluste lahendamise organite sertifitseerimine, et veenduda, kas neil on vajalik sõltumatus, vahendid ja teadmised, et tegutseda õiglasel, kiirel ja kulutõhusal viisil. Vaidluste kohtuvälise lahendamise organi sertifikaadi võivad saada nii eraõiguslikud kui ka avalik-õiguslikud juriidilised isikud, kes tõestavad TTJA-le esitatavas taotluses, et nad vastavad kõigile DSA määruse artikli 21 lõikes 3 sätestatud tingimustele. Tingimusteks, mida TTJA enne sertifikaadi väljastamist hindama peab, on näiteks:

- a) vaidluste kohtuvälise lahendamise organi erapooletus ning sõltumatus nii digiplatvormidest kui ka teenusesaajatest,
- b) vajalike eksporditeadmiste olemasolu seoses hinnatava sisuga,
- c) rahastuse sõltumatus menetluse tulemustest,
- d) menetluse ligipääsetavus elektroonilisel teel ning
- e) vaidluste lahendamine vähemalt ühes EL-i ametlikus keeles.

Vaidluste kohtuvälise lahendamise organi sertifikaadi saamise taotlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduses¹⁵ taotluse esitamisele sätestatud.

¹⁵ [RT I, 03.02.2023, 14](#)

DSA määrusest tuleneb TTJA-le pädevus tühistada vaidluste kohtuvälise lahendamise organi sertifikaat, kui ta kas omal algatusel või kolmandatelt isikult saadud teabe alusel tehtud uurimise käigus teeb kindlaks, et vaidluste kohtuvälise lahendamise organ ei vasta enam DSA määruse artikli 21 lõikes 3 sätestatud tingimustele. Selle pädevuse teostamiseks tuleb TTJA-le anda pädevus teostada järelevalvet selle üle, kas nende sertifitseeritud vaidluste kohtuvälise lahendamise organid vastavad sertifikaadi saamise tingimustele. Enne kõnealuse sertifikaadi tühistamist annab TTJA nimetatud organile võimaluse reageerida tema uurimise tulemustele ja kavatsusele tühistada vaidluste kohtuvälise lahendamise organi sertifikaat.

Digiteenuste koordinaatorina on TTJA-l pädevus teostada järelevalvet, kas **usaldusväärse teavitaja staatuse** saajad vastavad staatuse saamise tingimustele. Usaldusväärsetel teavitajatel on teatud pädevusvaldkonnas eriteadmised, mistõttu oskavad nad anda teatud liiki sisule eksperdihinnanguid. Digiplatvormidel on kohustus usaldusväärsete teavitajate esitatud teavitused vaadata läbi eelisjärjekorras ja erilise hoolsusega, et tagada ebaseadusliku sisu kiirem ja asjakohasem eemaldamine. Ühe liikmesriigi digiteenuste koordinaatori väljastatud usaldusväärse teavitaja staatust peavad tunnustama kõik EL-is teenuseid osutavad digiplatvormide pakkujad. Usaldusväärset teavitajat võivad olla nii avalik-õiguslikud kui ka eraõiguslikud juriidilised isikud või valitsusvälised organisatsioonid, nt terroristliku sisu puhul Europol, lapsi seksuaalselt kuritarvitavast materjalist teatamiseks INHOPE vihjeliinide võrgustik.

TTJA annab usaldusväärse teavitaja staatuse taotlejale, kes on tõendanud, et ta vastab kõigile DSA määruse artikli 22 lõikes 2 sätestatud tingimustele. Antud tingimusteks on ebaseadusliku sisu avastamiseks, tuvastamiseks ja sellest teatamiseks vajalik oskusteave ja pädevus; sõltumatus kõigist digiplatvormide pakkujatest ning tegutsemine eesmärgiga esitada teated hoolsalt, täpselt ja objektiivselt. Usaldusväärse teavitaja staatuse saamise taotlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduses taotluse esitamisele sätestatud.

DSA määrusest tuleneb TTJA-le pädevus peatada usaldusväärse teavitaja staatus uurimise ajaks, mille eesmärk on välja selgitada, kas usaldusväärne teavitaja vastab endiselt kõigile staatuse saamiseks nõutavatele tingimustele. TTJA võib uurimise algatada digiplatvormidelt saadud teabe põhjal, mille kohaselt on usaldusväärne teavitaja esitanud märkimisväärset hulgal ebatäpsusi, ekslikke või ebapiisavalt põhjendatud teateid.

DSA määrusest tuleneb TTJA-le ka pädevus tühistada usaldusväärse teavitaja staatus, kui ta kas omal algatusel või kolmandatelt isikult saadud teabe põhjal otsustab, et üksus ei vasta enam lõikes 2 sätestatud tingimustele. Selle pädevuse teostamiseks tuleb TTJA-le anda pädevus teostada järelevalvet, kas nende antud usaldusväärse teavitaja staatuse saajad vastavad staatuse saamise tingimustele. Enne kõnealuse staatuse tühistamist annab TTJA staatuse omanikule võimaluse reageerida uurimise tulemustele ja kavatsusele võtta neilt usaldusväärse teavitaja staatus.

Digiteenuste koordinaatorina on TTJA-l pädevus teostada järelevalvet, kas **kontrollitud teadlase staatuse** saajad vastavad staatuse saamise tingimustele. Väga suurte digiplatvormide ja otsingumootorite kujutatavate ühiskondlike probleemide lahendamiseks on väga olulised internetipõhiste süsteemsete riskide arengut ja tõsidust käsitlevad teadusuuringud, mis aitavad avastada, tuvastada ja mõista süsteemseid riske ning hinnata riskimaandusmeetmete piisavust, tõhusust ja mõju. Teadusuuringud on olulised järelevalve tõhustamisel väga suurte digiplatvormide ja otsingumootorite üle, andes teavet digiplatvormide pakkujatele, otsingumootorite pakkujatele, digiteenuste koordinaatoritele, komisjonile ja üldsusele.

Seepärast nähakse DSA määrusega ette raamistik, mille alusel antakse kontrollitud teadlastele juurdepääs väga suurte digiplatvormide ja väga suurte otsingumootorite andmetele.

Väga suured digiplatvormid ja otsingumootorid on kohustatud andma asukohajärgse digiteenuste koordinaatori põhjendatud taotluse korral kontrollitud teadlastele ligipääsu andmetele üksnes selleks, et nad saaksid teha teadusuuringuid süsteemsete riskide süsteemi uurimiseks. Teadusuuringu tegemiseks vajalikele andmetele ligipääsu saamiseks peavad teadlased omakorda esitama digiteenuste koordinaatorile taotluse kontrollitud teadlase staatuse saamiseks ja tõendama, et nad vastavad kõigile DSA määruse artikli 40 lõikes 8 sätestatud tingimustele. Sellisteks tingimusteks on näiteks seotus teadusorganisatsiooniga, sõltumatus ärihuvidest, teadusuuringute rahastuse läbipaistvus, võimekus täita andmeturbe- ja konfidentsiaalsusnõudeid ja kaitsta isikuandmeid, uurimistöö seotus DSA määruse eesmärkidega ja valmidus teha uurimistöö tasuta kättesaadavaks. Kontrollitud teadlase staatuse saamise taotlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduses taotluse esitamisele sätestatud.

Kontrollitud teadlase staatuse taotlejal on õigus taotleda ligipääsu ainult väga suurte digiplatvormide või otsingumootorite andmetele. Kontrollitud teadlase staatuse andmise ning väga suurele digiplatvormile või otsingumootorile andmete jagamise kohustuslikuks tegemise üle otsustab lõplikult selle liikmesriigi digiteenuste koordinaator, kus on digiteenus asutatud või kus on tema peamine tegevuskoht. Eesti pole hetkeseisuga ühegi väga suure digiplatvormi või otsingumootori asukohariik. Seetõttu ei saa TTJA teha andmetele ligipääsu nõudmise lõplikku otsust, vaid selle teeb selle liikmesriigi digiteenuste koordinaator, kus on digiteenuse asukoht. Näiteks on Meta, Google, TikTok määranud oma asukohaks Euroopa Liidus Iirimaa, kelle digiteenuste koordinaator teeb lõpliku otsuse andmetele ligipääsu nõudmise kohta.

Siiski tuleneb DSA määrusest teadlastele võimalus esitada taotlus ka selle liikmesriigi digiteenuste koordinaatorile, millega nende teadusorganisatsioon on seotud. Nii on Eesti teadusorganisatsiooniga seotud teadlastel võimalus esitada kontrollitud teadlase staatuse saamise taotlus ka oma asukohariigi digiteenuste koordinaatorile, kelleks on Eestis TTJA. TTJA teeb taotluse kättesaamisel esialgse hindamise selle kohta, kas taotleja vastab kõikidele DSA määruse artikli 40 lõikes 8 sätestatud kontrollitud teadlase staatuse andmise tingimustele. Seejärel saadab TTJA taotluse koos asjaomaste teadlaste esitatud tõendavate dokumentide ja oma esialgse hinnanguga väga suure digiplatvormi või otsingumootori pakkuja asukohajärgsele digiteenuste koordinaatorile läbivaatamiseks ja lõpliku otsuse tegemiseks.

DSA määrusest tuleneb TTJA-le ka pädevus teha otsus andmetele ligipääsu lõpetamise kohta, kui ta kas omal algatusel või kolmandatelt isikutelt saadud teabe alusel läbiviidud uurimise käigus teeb kindlaks, et kontrollitud teadlane ei täida enam DSA määruse artikli 40 lõikes 8 sätestatud tingimusi. Selle pädevuse teostamiseks tuleb TTJA-le anda pädevus teostada järelevalvet, kas nende antud kontrollitud teadlase staatuse saajad vastavad staatuse saamise tingimustele. Sellise otsuse tegemisel teavitab TTJA otsusest asjaomast väga suure digiplatvormi või otsingumootori pakkujat, kelle andmetele ligipääsu nõuti. Enne ligipääsu lõpetamist võimaldab TTJA asjaomasel kontrollitud teadlasel reageerida oma uurimise tulemustele ja kavatsusele juurdepääs lõpetada.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse InfoTS-i §-ga 12¹, millega antakse TTJA-le järelevalvelases piiriüleses koostöös osalemise pädevus. Digiteenused on olemuselt piiriülesed ja ühes liikmesriigis asuval digiteenusel võib olla kasutajaid terves Euroopa Liidus. Seetõttu on kasutajate kaitseks oluline tihe koostöö järelevalveasutuste vahel, et tagada käesoleva määruse järjepidev kohaldamine ja täitmise tagamine isegi siis, kui teenusesaajad ei asu teenuseosutaja

asukohariigis. Samas säilitab DSA määrus päritoluriigi põhimõtte ning võimaliku rikkumismenetluse algatamise, läbiviimise ja karistuse määramise lõplik otsustusõigus on jäetud vahendusteenuse osutaja asukohajärgsele digiteenuste koordinaatorile.

Piiriülene koostöö DSA määruse üle järelevalve teostamiseks võib hõlmata näiteks digiteenuste koordinaatorite ja komisjoni teabevahetust konkreetse vahendusteenuse osutaja kohta, kuid ka uurimistegevuste läbiviimist seoses nende liikmesriigis asuva konkreetse teabega (DSA määruse artikkel 57). Ühtlasi, kui sihtkohajärgsel digiteenuste koordinaatoril on põhjust kahtlustada, et vahendusteenuste osutaja on määrust rikkunud, siis on tal õigus taotleda asukohajärgselt digiteenuste koordinaatorilt kõnealuse küsimuse hindamist ning vajalike uurimise ja täitmise tagamise meetmete võtmist, et tagada DSA määruse täitmine (DSA määruse artikkel 58). Näiteks, kui Leedus asuv digiplatvorm rikub DSA määruse kohustusi, võib TTJA nõuda Leedu digiteenuste koordinaatorilt probleemi hindamist ja vajaduse korral järelevalvemenetluse algatamist. DSA määrus annab digiteenuste koordinaatoritele ka võimaluse viia läbi ühisuurimisi teenuse asukohajärgse digiteenuste koordinaatori juhtimisel (DSA määruse artikkel 60).

DSA määrusega on järelevalve ainupädevus väga suurte digiplatvormide ja otsingumootorite III peatüki 5. jaos toodud erikohustuste üle (riskihindamis ja -maandamissüsteem, kriisimehhanism) antud komisjonile, kuna nende kohustuste täitmine mõjutab kasutajate kollektiivseid huve kogu liidus. Siiski teeb komisjon järelevalve teostamisel liikmesriikide digiteenuste koordinaatoritega tihedalt koostööd, järelevalveasutustel on võimalik esile tõsta teavet võimalike rikkumiste kohta ja viia läbi uurimistoiminguid oma liikmesriigi territooriumil.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse InfoTS-i § 13 viidetega korrakaitseaduse¹⁶ (KorS) §-dele 49, 50, 51 ja 52, mille kohaselt võib TTJA korrakaitsete erimeetmetena lisaks küsitlemisele ja dokumentide nõudmisele vaadata läbi vallasasja ja võtta vallasasja hoiule selle läbivaatamise eesmärgil ning siseneda valdusse või vaadata selle läbi. Riikliku järelevalve erimeetmete laiendamine on vajalik selleks, et nõuetekohaselt rakendada DSA määrus ning tagada, et TTJA-l on digiteenuste koordinaatorina kõik määruses nõutud õigused uurimistoimingute läbiviimiseks ja määrusest tulenevate kohustuste üle järelevalve teostamiseks. Näiteks, määruse artikli 51 lõike 1 punkti b kohaselt peab digiteenuste koordinaatoritel olema järelevalve teostamiseks õigus teha kontrollid valdustes, mida kõnealused teenuseosutajad või isikud kasutavad oma tegevusega seotud eesmärkidel, et kahtlustatava rikkumisega seotud mis tahes vormis teavet olenemata andmekandjast uurida, arestida, sellest koopiaid teha või saada. Vahendusteenuste üle järelevalve teostamine hõlmab ka nende teenuse osutamiseks kasutatava tarkvara ja algoritmiliste süsteemide, sealhulgas soovitusüsteemide analüüsimist ja testimist.

DSA määruse artikli 51 lõike 2 punkti a kohaselt peab digiteenuste koordinaatoritel olema **õigus nõustuda teenuseosutajate võetavate kohustustega**, mis on seotud käesoleva määruse täitmisega, ja muuta need kohustused siduvaks. Antud õigus tuleneb TTJA-le siseriiklikust menetlusõigusest. TTJA võib teenuseosutajaga ka praegu suhelda ja kokku leppida, kuidas viimane võib rikkumise kõrvaldada, sh võidakse kokku leppida ka kuupäev, mille möödudes võib korrakaitseorgan rikkumise jätkumise korral ettekirjutuse teha.

¹⁶ [RT I, 14.03.2023, 29](#)

Haldusmenetluse seaduse § 35 kohaselt tuleb haldusmenetluse alustamisel menetlusosalist teavitada. Kui amet on järelevalvemenetluse käigus jõudnud seisukohale, et teenuseosutaja tegevuses esinevad kehtestatud nõuete rikkumise tunnused, koostab amet menetluse järelduste kohta ära kuulamise, millega antakse teenuseosutaja tegevusele olemasoleva teabe põhjal õiguslik hinnang ja ühtlasi võimaldatakse teenuseosutajal esitada asja kohta oma arvamus ja vastuväited vastavalt haldusmenetluse seaduse § 40 lõikele 1. Eelnimetatud märgukirja eesmärk on teavitada teenuseosutajat, et tema tegevus ei ole kooskõlas kehtivate nõuetega, mistõttu võib sellele järgneda, et TTJA paneb ettevõtjale ettekirjutusega kohustuse korrarikkumine lõpetada. Sama dokumendiga antakse teenuseosutajale võimalus ka rikkumine vabatahtlikult kõrvaldada ettekirjutuseta, kui tal puuduvad rikkumise osas vastuväited. Seega, kui teenuseosutaja saab teada, et TTJA hinnangul on tema tegevus vastuolus õigusaktides sätestatud nõuetega, on tal võimalus omalt poolt pakkuda meetmeid ja võtta endale kohustus teatud viisil käitumiseks, et lõpetada rikkumine ja kõrvaldada selle mõju.

DSA määruse artiklist 51 lõikest 3 tuleneb TTJA-le **õigus nõuda veebiliidesele juurdepääsu piiramist** DSA määruses sätestatud kohustuste täitmata jätmise tõttu. Kui teenuseosutaja ei täida DSA määruse kohustusi ning kõik muud võimalused rikkumise lõpetamiseks on ammendatud ning rikkumine jätkub ja põhjustab tõsist kahju, siis on TTJA-l viimase võimalusena õigus nõuda veebiliidesele juurdepääsu piiramist. Enne ligipääsu piiramise nõudmist peab TTJA siiski andma vahendusteenuse osutaja juhtorganile viimase võimaluse rikkumise lõpetamiseks vajalike meetmete võtmiseks.

Kui vahendusteenuste osutaja juhtorgan ei ole rikkumist lõpetanud ning rikkumine põhjustab tõsist kahju ja on seotud kuriteoga, millega kaasneb oht inimeste elule või turvalisusele, on TTJA-l õigus taotleda kohtult rikkumisega seotud asjaomase teenuse saajate teenusele juurdepääsu ajutist piiramist või, üksnes juhul, kui see ei ole tehniliselt teostatav, vahendusteenuste osutaja sellele internetipõhisele kasutajaliidesele juurdepääsu ajutist piiramist, mille kaudu rikkumine toimub. Juurdepääsu piiramise korralduse puhul ei tohiks minna kaugemale sellest, mis on hädavajalik ohu tõrjumise eesmärgi saavutamiseks. Selleks peaks see korraldus olema ajutine ja see tuleks adresseerida vahendusteenuste osutajale, näiteks asjaomasele teabe talletamise teenuse pakkujale, internetiühenduse teenuse pakkujale või domeeninimede registrile või registraatorile, kellel on mõistlikul määral võimalik seda eesmärki saavutada, ilma et põhjendamatult piirataks juurdepääsu seaduslikule teabele.

Kuna veebiliidesele juurdepääsu piiramine mõjutab kolmandate isikute õigusi ja huve, kes ei saa selle tulemusel teenust kasutada ka seaduslikule sisule ligipääsuks või seaduslikeks tegevusteks, siis nähakse DSA määruses ette kaitsemeetmed. TTJA peab enne, kui esitab kohtule taotluse piirata veebiliidesele juurdepääsu, kutsuma huvitatud isikuid üles esitama kirjalikke märkusi, kusjuures ajavahemik, mil kolmandatel isikutel on võimalik esitada märkuseid, ei tohi olla lühem kui kaks nädalat.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse seadust §-ga 13². Paragrahviga 13² sätestatakse, millistele tingimustele peab vastama ebaseadusliku sisu vastu meetmete võtmise ja teabe esitamise korraldus. Ebaseadusliku sisu vastu tõhusamaks võitlemiseks antakse DSA määrusega pädevatele korrakaitseasutustele ja kohtutele piiriülese ebaseadusliku sisu vastu meetmete võtmise korralduse saatmise õigus. Siiski ei määratle DSA määrus, mis on ebaseaduslik sisu, mis tuleb eemaldada. Õiguslik alus sisu eemaldamiseks peab tulenema muudest EL-i või riigisisestest õigusaktidest. EL-i tasandil on näiteks kindlaks määratud terroristliku sisu või lapse seksuaalset kuritarvitamist kujutava materjali ebaseaduslikkus. Eesti õigus võimaldab infoühiskonna teenust piirata näiteks juhul, kui tegemist on ohtlike toodetega (toote nõuetele

vastavuse seadus¹⁷ § 56²), tarbijate kollektiivsete huvide olulise kahjustamisega (tarbijakaitseseadus¹⁸ § 62²) või sõja õhutamise või sõjakuritegude õigustamisega (InfoTS § 13¹). Ebaseadusliku sisu vastu meetmete võtmise korralduse saamisel on vahendusteenuste osutajad kohustatud teavitama korralduse saatnud asutust korralduse suhtes võetud meetmetest. Kuigi otseselt DSA määrusest ei tulene vahendusteenuse osutajale kohustust eemaldamiskorraldust täita, on ta kohustatud ebaseadusliku sisu siiski eemaldama juhul, kui on piisavalt selge ja põhjendatud, et sisu on ebaseaduslik. Korralduse suhtes võetud meetmetest teavitamata jätmist käsitatakse DSA määruses sätestatud kohustuste rikkumisena, millele võib järgneda rikkumismenetlus. DSA määrus ei ole õiguslik alus selliste korralduste andmiseks ega reguleeri nende territoriaalset kohaldamisala või piiriülest täitmise tagamist.

Eelnõu § 13² **lõikes 1** on sätestatud, et korrakaitseorgani korraldus vahendusteenuse osutajale võtta meetmeid ebaseadusliku sisu vastu peab vastama DSA määruse artikli 9 lõikes 2 sätestatud tingimustele. DSA määrusega ühtlustatakse miinimumtingimused, millele sellised korraldused peaksid vastama, et neid korraldusi saaks täita tõhusalt ja tulemuslikult, eriti piiriüleses kontekstis, ning et teenuseosutajaid ei koormataks ebaproportsionaalselt. Miinimumtingimused on seatud nii korralduse sisule, territoriaalsele kohaldamisalale kui ka keelele. Näiteks peab korraldus sisaldama korralduse andnud korrakaitseasutuse nimetust; viidet õiguslikule alusele korralduse väljastamiseks; põhjendust, miks teabe puhul on tegemist ebaseadusliku sisuga; selget teavet, mis võimaldab ebaseadusliku sisu asukoha määrata, nagu URL ning teavet vahendusteenuste osutajale ja sisu esitanud teenusesaajale kättesaadavate õiguskaitsevahendite kohta. Korralduse territoriaalne kohaldamisala peaks piirduma sellega, mis on rangelt vajalik selle eesmärgi saavutamiseks. Juhul kui teatav sisu on ebaseaduslik ainult konkreetses liikmesriigis, tuleks see üldjuhul kõrvaldada ainult selle riigi territooriumil, kus see on ebaseaduslik. Seevastu EL-i õigusega vastuolus olev teave tuleks eemaldada terve EL-i territooriumil. Korraldus tuleb saata vahendusteenuse osutaja määratud elektroonilisele kontaktpunktile ja üldjuhul peab see olema koostatud vahendusteenuse osutaja kontaktandmetes määratud suhtlemiskeeles. Kui korraldus ei ole vahendusteenuse osutaja määratud keeles, peab olema lisatud vähemalt korralduse põhielementide tõlge vahendusteenuse osutajale arusaadavasse keelde.

Eestis ei ole korralduste puhul kohtutele viitamine hetkel asjakohane, kuna Eesti kohtud ei väljasta DSA määruse kohaseid korraldusi. Haldusmenetluses teeb sisu vastu meetmete võtmise ettekirjutuse haldusorgan ning halduskohtus vaidlustatakse vastav ettekirjutus. Erinevalt teistest liikmesriikidest ei tee Eestis halduskohtud ise sisu piiramise otsuseid. Isegi kui tsiviilkohtumenetluses võidakse hagiavalduses taotleda, et vahendusteenuse osutaja sisu suhtes meetmeid võtaks, ja maakohus selle taotluse rahuldab, siis on tsiviilkohtumenetluses tehtavad kohtulahendid DSA määruse kohaldamisalast välistatud. Juhul kui tulevikus peaks mõne õigusaktiga antama kohtule vahendusteenuse osutajatele sisu vastu meetmete võtmise korralduse saatmise õigus, tuleb antud sätet täiendada, et need korraldused peavad vastama DSA määruse nõuetele.

Eelnõu § 13² **lõikes 2** on sätestatud, et korrakaitseorgani või kohtu korraldus vahendusteenuse osutajale anda konkreetset teavet ühe või mitme konkreetse teenusesaaja kohta peab vastama määruse (EL) nr 2022/2065 artikli 10 lõikes 2 sätestatud tingimustele. DSA määrusega antakse pädevatele korrakaitseasutustele ja kohtutele piiriüleste teabe esitamise nõuete saatmise õigus.

¹⁷ [RT I, 03.02.2023, 11](#)

¹⁸ [RT I, 10.02.2023, 33](#)

Teabe esitamise korraldused peavad olema seotud kindla teabe hankimisega konkreetsete vahendusteenuse saajate kohta (kes on märgitud nendes korraldustes), et teha kindlaks, kas need teenusesaajad järgivad liidu või liikmesriigi õigusnorme. Teabe esitamise korraldused ei hõlma selliseid korraldusi, mis puudutavad konkreetset identifitseerimata teenusesaajate rühma kohta käivat teavet, sealhulgas korraldusi esitada koondteavet statistika tegemiseks või tõenduspõhise poliitikakujundamise jaoks. Seega saab teabe esitamise nõudega küsida üksikasjalikku teavet ühe või mitme konkreetse teenusesaaja kohta, kuid mitte koondandmete või statistika edastamist. Näiteks saab internetipõhistelt kauplemiskohtadelt nõuda teavet, kes on konkreetse ruumi üürileandja või konkreetse toote müüja.

Sarnaselt ebaseadusliku sisu vastu meetmete võtmise korraldustele ühtlustatakse ka teabe esitamise nõuete puhul DSA määrusega miinimumtingimused, millele sellised korraldused peavad vastama. Miinimumtingimused tulenevad DSA määruse artikli 10 lõikest 2 ning sarnanevad suuresti sisu vastu meetmete võtmise korraldusega. Oluline tingimus on, et teenuseosutajalt on võimalik nõuda üksnes teavet, mille ta on teenuse osutamise eesmärgil juba kogunud ja mis on tema kontrolli all.

Eelnõu § 1 punktiga 6 muudetakse InfoTS-i § 14. Senine § 14 tekst loetakse lõikeks 1 ja lisatakse lõige 2. Muudatusega võetakse Eesti õigusesse üle DSA määrusest tulenev sunniraha määr (DSA määruse artikli 52 lõige 4). DSA määruses sätestatud nõuetest tuleneva ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses¹⁹ sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär vahendusteenuse osutajast füüsilisele isikule viis protsenti tema eelneva kalendriaasta keskmisest päevasest sissetulekust ja juriidilisele isikule viis protsenti tema eelneva majandusaasta keskmisest päevasest ülemaailmsest käibest, arvatuna asjaomases otsuses märgitud kuupäevast.

Antud sunniraha maksimummäär kehtib üksnes füüsilisele isikule, kes osutab vahendusteenust. Määrus ei täpsusta, mida tuleb füüsilise isiku sissetuleku all arvesse võtta. Nii karistus- kui ka sotsiaalkaitseõiguses võetakse keskmise päevase sissetuleku arvutamise aluseks isiku netosissetulek. Nii on kohane aluseks võtta isiku aastanetosissetulek, mis leitakse, lähtudes isiku maksustatavast tulust tulumaksuseaduse²⁰ § 12 tähenduses, millest on maha arvatud tulumaks. Isiku eelneva kalendriaasta keskmise päevase sissetuleku saamiseks jagatakse tema aastanetosissetulek eelneva kalendriaasta päevade arvuga.

Vahendusteenuse osutajast füüsilise isiku eelneva kalendriaasta sissetulek leitakse isiku tuludeklaratsioonis esitatud ja muude Maksu- ja Tolliametil (MTA) olemas olevate andmete põhjal. Kui andmed isiku eelneva aasta tulu kohta ei ole MTA-st isiku tuludeklaratsiooni põhjal kättesaadavad, leitakse isiku eelneva kalendriaasta sissetulek isikule eelneval aastal tehtud tulumaksuga maksustatavate väljamaksete põhjal. Antud väljamaksed tuvastatakse MTA andmete alusel. Selleks et MTA-l oleks võimalik antud maksusaladust sisaldavat teavet sunniraha määramiseks TTJA-le avaldada, täiendatakse maksukorralduse seadust (vt täpsemalt § 3 selgitust allpool).

Sunniraha maksimummäära puhul kaalusime sissetuleku suuruse arvestamist üksnes asjaomase teenuse müügist saadud tulust. Samas on Eestis taoliste digiplatvormide (foorumite, jututubade, kuulutuste portaalide) pakkumisest saadav tulu väike, kuna tulu saadakse peamiselt reklaamimüügist. Eelduslikult on see veel väiksem füüsiliste isikute puhul, kes pole

¹⁹ [RT I, 12.07.2014, 29](#)

²⁰ [RT I, 21.11.2023, 5](#)

ettevõtlusvormi valinud. Oluline on tagada, et sunniraha oleks piisavalt heidutav ja tõhus, et motiveerida isikut rikkumist lõpetama.

Ühtlasi tuleb arvesse võtta, et tegemist on sunniraha maksimummääraga ning menetlejal on konkreetse sunniraha määramisel alati kaalutusõigus, kus ta võib otsustada rakendada madalamat sunniraha määra, kuna vastasel juhul viiks see ebaõiglase ja ebaproportsionaalse tulemuseni. Nii võib menetleja otsustada kohaldada madalamat proportsionaalset sunniraha määra, kui isik on teeninud erakordset tulu, mis on tema sissetuleku suurust ajutiselt suurendanud ega iseloomusta tema tegelikku elatustaset, nt müünud pärandiks saadud kinnisvara.

Juriidilise isiku ülemaailmne käive leitakse eelkõige juriidilise isiku majandusaasta aruandes esitatud andmete põhjal. Lisaks on TTJA-l võimalik MTA-lt pärida, milliseid käibeandmeid on ettevõtja deklareerinud MTA-le esitatavates käibedeklaratsioonides (käibemaksudeklaratsioon ja OSS/IOSS deklaratsioon). Käibemaksudeklaratsioonil kajastuvad ainult Eesti sisese käibe (st Eestis tekkinud maksukohustuse) andmed, mille deklareerimine on kohustuslik. Piiriüleselt tegutsevad ettevõtjad võivad soovi korral liituda käibemaksu nõ ühe akna süsteemiga(OSS/IOSS), kus liiguvad ettevõtja üleilmse käibe andmed. Kui ettevõtja otsustab aga igas tegutsemisriigis käibe eraldi deklareerida, siis nendele andmetele MTA-l juurdepääs puudub. Seetõttu on majandusaasta aruanne kohaseim allikas juriidilise isiku ülemaailmse käibe suuruse kindlaksmääramiseks, kuid teistes käibedeklaratsioonides esitatud andmeid saab TTJA kahtluse korral kasutada majandusaasta aruandes esitatud andmete õigsuse hindamiseks.

Keskmine päevane ülemaailmne käive leitakse jagades juriidilise isiku ülemaailmse käibe tema majandusaasta päevade arvuga. Raamatupidamiseaduse²¹ (RPS) § 13 lõike 1 kohaselt on majandusaasta pikkus 12 kuud. Konkreetsest majandusaasta aruandest nähtub, millist perioodi see hõlmab ja milline päevade arv tuleks võtta arvutustehtes aluseks. Juhul kui ettevõtja ei ole majandusaasta aruannet esitanud või teisiti sätestanud, siis lähtutakse kalendriaastast. RPS § 13 lõike 3 kohaselt on majandusaastaks kalendriaasta, kui raamatupidamiskohustuslase põhikirjas või muus tema tegevust reguleerivas dokumendis ei ole sätestatud teisiti. Nii kattub majandusaasta üldiselt kalendriaastaga, mis katab perioodi 01.01–31.12 ehk vastavalt aastale 365(366) päeva.

Eelnõu § 1 punktiga 7 täiendatakse InfoTS-i §-dega 15³–15⁵, millega sätestatakse vastutus DSA määrusest tulenevate kohustuste rikkumise eest. DSA määruse artikli 52 lõike 2 kohaselt peavad karistused olema tõhusad, proportsionaalsed ja heidutavad. Karistused peaksid arvesse võtma rikkumise laadi, raskusastet, korduvust ja kestust, teenitavat avalikku huvi, tegevuse ulatust ja liiki ning rikkuja majanduslikku suutlikkust. Ühtlasi tuleks karistuste korral arvesse võtta seda, kas asjaomane vahendusteenuste osutaja jätab käesolevast määrusest tulenevad kohustused täitmata süstemaatiliselt või korduvalt, ning asjakohasel juhul seda, kui suur on mõjutatud teenusesaajate hulk, kas rikkumine pandi toime tahtlikult või hooletusest ning kas teenuseosutaja tegutseb mitmes liikmesriigis. Protsendipõhiste väärteo rahatrahvide arvestamisel võetakse aluseks väärteomenetluse alustamise aastale eelnenud aasta.

Paragrahvi 15³ lõike 1 järgi karistatakse DSA määruse artiklites 9–14, 16–18, 20–23, 25–28, 30–32 ja 34–41 sätestatud nõuete täitmata jätmise eest rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Võttes arvesse juriidilisele isikule määratava trahvi suurust, on proportsionaalne määrata füüsilisele isikule rikkumise eest maksimaalne karistusseadustikust²² (KarS) tulenev väärteo

²¹ [RT I, 05.05.2022, 27](#)

²² [RT I, 11.03.2023, 10](#)

eest kohaldatav trahvimäär. Tegemist on DSA määrusest tulenevate vahendusteenuste osutajate põhikohustustega, mis on suunatud määruse eesmärkide saavutamisele. Kohustused on seotud ebaseadusliku sisu ja teenuse väärkasutamise vastu meetmete võtmisega ning kasutajate õiguste tagamisega. Juhul kui teo on toime pannud juriidiline isik, karistatakse teda lõike 2 järgi rahatrahviga kuni 6 protsenti tema eelneva majandusaasta aastasest ülemaailmsest käibest. Käive on DSA määruse artikli 3 punkti x kohaselt ettevõtja poolt saadud summa nõukogu määruse (EÜ) nr 139/2004²³ artikli 5 lõike 1 tähenduses. Maksimaalne karistumäär tuleneb DSA määruse artikli 52 lõikest 3.

Juriidilise isiku ülemaailmne käive leitakse eelkõige juriidilise isiku majandusaasta aruandes esitatud andmete põhjal. Lisaks on TTJA-l võimalik MTA-lt pärida, milliseid käibeandmeid on ettevõtja deklareerinud MTA-le esitatavates käibedeklaratsioonides (käibemaksudeklaratsioon ja OSS/IOSS deklaratsioon). Käibemaksudeklaratsioonil kajastuvad ainult Eesti sisese käibe (st Eestis tekkinud maksukohustuse) andmed, mille deklareerimine on kohustuslik. Piiriüleselt tegutsevad ettevõtjad võivad soovi korral liituda käibemaksu nõ ühe akna süsteemiga(OSS/IOSS), kus liiguvad ettevõtja üleilmse käibe andmed. Kui ettevõtja otsustab aga igas tegutsemisriigis käibe eraldi deklareerida, siis nendele andmetele MTA-l juurdepääs puudub. Seetõttu on majandusaasta aruanne kohaseim allikas juriidilise isiku ülemaailmse käibe suuruse kindlaksmääramiseks, kuid teistes käibedeklaratsioonides esitatud andmeid saab TTJA kahtluse korral kasutada majandusaasta aruandes esitatud andmete õigsuse hindamiseks.

Paragrahvi 15⁴ lõike 1 kohaselt karistatakse DSA määruse artiklites 15, 24 ja 42 sätestatud aruandluskohustuse täitmata jätmise või aruandes ebaõige, mittetäieliku või eksitava teabe esitamise eest rahatrahviga kuni 1 protsent vahendusteenuse osutajast füüsilise isiku eelmise kalendriaasta sissetulekust. Artiklites 15, 24 ja 42 sätestatakse erinevatele vahendusteenuse osutajatele läbipaistvusaruannete esitamise kohustus, mis peavad sisaldama nimetatud artiklites kindlaksmääratud teavet. DSA määrusest tuleneb, et karistus peab olema võimalik määrata ka aruandes ebaõige, mittetäieliku või eksitava teabe esitamise; ebaõigele, mittetäielikule või eksitavale teabele reageerimata või selle parandamata jätmise eest. Aruandluskohustuse rikkumise eest on DSA määruses kehtestatud põhikohustuste rikkumisest madalam karistumäär. Aruandluskohustuse täitmine on kohustuslik üksnes füüsilisele isikule, kes osutab vahendusteenust, kuna kohustus on temale suunatud. Füüsilise isiku kalendriaasta sissetuleku arvutamist on täpsemalt selgitatud järgmises §-s 15⁵. Juhul kui teo on toime pannud juriidiline isik, karistatakse teda § 15⁴ lõike 2 kohaselt rahatrahviga kuni 1 protsent tema eelnenud majandusaasta ülemaailmsest käibest. Maksimaalne karistumäär tuleneb DSA määruse artikli 52 lõikest 3.

Paragrahvi 15⁵ lõike 1 kohaselt karistatakse DSA määruses sätestatud nõuete üle riikliku järelevalve teostamise takistamist, kui sellega ei võimaldata TTJA-le juurdepääsu ruumidele või teabele rahatrahviga kuni 1 protsent füüsilise isiku eelmise kalendriaasta sissetulekust. Siin on füüsiliste isikute all silmas peetud kõiki asjaomaseid isikuid, kellel võib olla rikkumise kohta teavet (juhtorganite liikmed, töötajad, lepingupartnerid). DSA määrusest tuleneb, et karistus peab olema võimalik määrata ebaõige, mittetäieliku või eksitava teabe esitamise; ebaõigele, mittetäielikule või eksitavale teabele reageerimata või selle parandamata jätmise ning kontrollile mitteallumise eest. Eksitava teabe andmine on karistatav järelevalvemenetluses vastusena küsitlemise ja dokumentide esitamise nõudele KorS § 30 alusel. Ühtlasi peab olema võimalik karistada järelevalve teostamise takistamist ja riikliku kontrolli erimeetmele allumisest keeldumist, kui seda on tehtud alusetult. Kuna nende kohustuste täitmine ei ole

²³ [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle \(EÜ ühinemismäärus\)](#)

otseselt seotud määruse põhieesmärkide saavutamiseks, vaid on suunatud määruse tõhusale järelevalvele ja täitmise tagamisele, on maksimaalne karistusmäär nende rikkumise eest madalam. Juhul kui teo on toime pannud juriidiline isik, karistatakse teda lõike 2 kohaselt rahatrahviga kuni 1 protsent tema eelnenud majandusaasta ülemaailmsest käibest. Maksimaalne karistusmäär tuleneb DSA määruse artikli 52 lõikest 3.

Määrus ei täpsusta, mida tuleb füüsilise isiku sissetuleku all arvesse võtta. Karistusõiguses võetakse keskmise päevase sissetuleku arvutamise aluseks isiku netosissetulek. Nii on kohane aluseks võtta isiku aastanetosissetulek, mis leitakse, lähtudes isiku maksustatavast tulust tulumaksuseaduse § 12 tähenduses, millest on maha arvatud tulumaks.

Füüsilise isiku eelneva kalendriaasta sissetulek leitakse isiku tuludeklaratsioonis esitatud andmete põhjal tema suhtes väärteomenetluse alustamise aastale eelnenud aasta kohta. Kui andmed isiku suhtes väärteomenetluse alustamise aastale eelnenud aasta tulu kohta ei ole MTA-st isiku tuludeklaratsiooni põhjal kättesaadavad, leitakse isiku eelneva kalendriaasta sissetulek isikule tehtud tulumaksuga maksustatavate väljamaksete põhjal väärteomenetluse alustamise aastale eelnenud aastal. Antud väljamaksed tuvastatakse MTA andmete alusel. TTJA saab trahvimäära arvutamiseks vajalikud andmed MTA-lt maksukorralduse seaduse § 29 punkti 2 alusel, mis võimaldab maksuhalduril jagada väärtegu menetlema volitatud isikule andmeid menetlusaluse füüsilise isiku eelmise aasta sissetuleku kohta trahvimäära arvestamiseks.

DSA määrusest tulenev füüsilisele isikule väärteo eest kohaldatava rahatrahvi maksimummäär on eelduslikult isikule soodsam Eesti seadusest tulenevast maksimummäärast. Füüsilise isiku trahvi maksimummäär on Eestis 300 trahviühikut (1200 eurot) KarS § 47 lg 1 kohaselt. Seega peaks DSA määrusest tuleneva maksimumtrahvimäära 1% rakendumiseks olema isiku sissetulek 120 000 eurot kalendriaastas. Samas on Eestis elanike keskmine ekvivalentnetosissetulek aastas 17 110,1 eurot (Statistikaameti 2022. a andmed)²⁴.

Tegemist on väärteotrahvi maksimummääraga ning menetlejal on konkreetse rahatrahvi määramisel alati kaalutusõigus, kus ta võib otsustada rakendada madalamat trahvimäära, kuna vastasel juhul viiks see ebaõiglase ja ebaproportsionaalse tulemuseni. Nii võib menetleja otsustada kohaldada madalamat proportsionaalset rahatrahvi määra, kui isik on teeninud erakordset tulu, mis on tema sissetuleku suuruselt suurendanud ega iseloomusta tema tegelikku elatustaset, nt müünud pärandiks saadud kinnisvara.

Eelnõu § 1 punktiga 8 muudetakse InfoTS-i § 16 lõiget 2, määrates TTJA DSA määruse rikkumisest tulenevate väärtegude kohtuväliseks menetlejaks. Muudatus on tehniline ning tuleneb käesoleva seaduse punktist 7.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse autoriõiguse seadust.

Eelnõu § 2 punktiga 1 asendatakse AutÕS § 57⁹ lõikes 6 viide InfoTS-le viitega DSA määrusele. Kehtiv AutÕS-i tekst lähtub sellest, et infoühiskonna teenuse seadusega on üle võetud e-kaubanduse direktiivi asjaomased sätted. Vastavaid norme hakkas asendama otsekohalduv EL-i määrus (digiteenuste määrus), mistõttu tunnistatakse kehtetuks InfoTS-i sätted ja nende asemel tuleb edaspidi vajaduse korral viidata hoopis digiteenuste määrusele. Viidatava sätte mõte on, et kui osutatakse teenust, mis seisneb teenuse kasutaja pakutava teabe talletamises, ei vastuta teenuse osutaja teenuse kasutaja taotluse põhjal talletatava teabe sisu

²⁴ <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/sissetulek>

eest, kui: 1) teenuse osutaja ei tea teabe sisu ega ole kahju hüvitamise nõude puhul teadlik neist faktidest või asjaoludest, millest ilmneb ebaseaduslik tegevus või teave; 2) punktis 1 nimetatud asjaoludest teadlikuks saades kõrvaldab teenuse osutaja vastava teabe kohe või tõkestab sellele juurdepääsu.

AutÕS-i § 57⁹ lõikega 6 lisatav välistus tähendab, et kui platvormipakkuja annab üldsusele juurdepääsu tema teenuse kasutajate poolt õiguste omaja loata üles laaditud õiguste objektile, ei saa platvormipakkuja tugineda enne e-kaubanduse direktiivis ja InfoTS-is ja nüüd digiteenuste määramises sätestatud vastutuse piirangule. Sellisel juhul võib tema vastutus olla välistatud üksnes AutÕS-i § 57⁹ lõike 3 või § 57¹⁰ lõigete 1 ja 2 alusel. See olukord, et platvormipakkuja ei peaks saama AutÕS-i muudatustega üle võetud DSM direktiivi 2019/790 artikli 17 mõtte kohaselt tugineda kõnealusele vastutuse piirangule, ei ole muutunud ning seetõttu tuleks AutÕS-s sisalduv viide sisuliselt alles jätta, ent asendada digiteenuste määramise artikli 6 lõikega 1.

Eelnõu § 2 punktiga 2 tunnistatakse AutÕS § 57⁹ lõige 7 kehtetuks. AutÕS § 57⁹ lõiget 7 ei ole enam vaja, sest InfoTS-i § 11 lõikes 1 (tulenes e-kaubanduse direktiivi artikli 15 lõikest 1) sisalduvat erisust võrreldes e-kaubanduse direktiivi regulatsiooniga ei ole enam AutÕS-s tarvis n-ö kohendada. Kehtiva InfoTS-i § 11 lõige 1 on sõnastatud laiemalt kui e-kaubanduse direktiivi vastav norm ja selles pole sätestatud pelgalt üldise jälgimiskohustuse keeld, vaid peaaegu igasuguse jälgimiskohustuse keeld. AutÕS-i § 57⁹ lõikes 7 sisalduv konstruktsioon oli DSM direktiivi 2019/790 ülevõtmisel vajalik teha selleks, et jälgimiskohustust puudutav saaks EL-i õiguse raames täpselt üle võetud. Nüüd, kui InfoTS vahelt n-ö ära kaob, siis digiteenuste määramise otsekohalduva reegli valguses pole ka kõnealune AutÕS-i konstruktsioon enam vajalik.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse maksukorralduse seadust.

TTJA-l võib DSA määramises sätestatud nõuete täitmise üle riikliku järelevalve teostamiseks olla sunniraha ja trahvi määramisel vajalik kasutada maksusaladust sisaldavat teavet ning saada andmeid Maksu- ja Tolliameti (MTA) maksuandmekogudest (mis peaaesjalikult on koondatud Maksukohustuslaste registrisse). DSA määramine näeb ette protsendipõhised sunniraha maksimummäärad, mida arvestatakse vastavalt juriidilise isiku eelneva majandusaasta ülemaailmsest käibest ja füüsilise isiku eelneva kalendriaasta sissetulekust. TTJA-l võib olla vajalik pärida MTA-lt maksusaladust sisaldavat teavet füüsilise isiku tuludeklaratsioonis esitatud andmete kohta. Ühtlasi võib TTJA-l olla vajalik pärida MTA-lt maksusaladust sisaldavat teavet, milliseid käibeandmeid on ettevõtja deklareerinud MTA-le esitatavates käibedeklaratsioonides (käibemaksudeklaratsioon ja OSS/IOSS deklaratsioon), mis võimaldaks TTJA-l hinnata kahtluse korral juriidilise isiku majandusaasta aruandes esitatud teabe õigsust. Päringute esitamise eeldatav sagedus on harv, kuna Eestis on vähe (140) vahendusteenuse osutajaid, kellele DSA määramise regulatsioon kohaldub ega ole teada ühtegi füüsilisest isikust vahendusteenuse osutajat. Andmete jagamine on päringupõhine ega too kaasa vajadust IT-arenduste järele. Harv ja päringupõhine andmete jagamine ei too tõenäoliselt MTA-le kaasa arvestatavaid kulusid. Maksukorralduse seaduse § 29 täiendatakse punktiga 65, mis näeb maksuhaldurile ette õiguse avaldada maksusaladust sisaldavat teavet TTJA-le DSA määramises sätestatud nõuete täitmise üle riikliku järelevalve teostamiseks.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamise vajadus tuleneb DSA määrusest. Määrus on otsekohalduv, kuid selle rakendamiseks on vaja viia riigisisene õigus sellega kooskõlla, sh sätestada menetlusi ja järelevalvet korraldavate asutuste pädevus ning karistused määrusest tulenevate kohustuste rikkumise eest. DSA määrust hakatakse kohaldama 17. veebruaril 2024. aastal.

6. Seaduse mõjud

Digiteenuste määruse mõju on hinnatud Eesti seisukohtade Vabariigi Valitsusele esitamise kooskõlastuse etapis ja need kiideti heaks 19. aprillil 2021²⁵. Euroopa Komisjoni koostatud digiteenuste määruse mõjuanalüüs on kättesaadav Euroopa Komisjoni veebilehel.²⁶

Plaanitavad muudatused avaldavad mõju vahendusteenuste pakkujatele ja nende kasutajatele. Äriregistri andmetel tegutseb Eestis ligikaudu 1565 ettevõtjat, kelle EMTAK koodi tegevusala on elektroonilise side teenused (61101 ja 61201), andmetöötlus, veebimajutus (63111) või veebiportaalide tegevus (63121). Tulevane digiteenuste koordinaator TTJA koostas ülevaate turuosalistest ja selgus, et Eestis tegutseb ligikaudu 140 vahendusteenuse osutajat. Nendest ligikaudu 20 pakub pelga edastuse või vahemällu salvestamise teenust (internetiühenduse teenuse pakkujad (Telia, Elisa) ja otsingumootor (neti.ee)). Ligikaudu 70 vahendusteenuse osutajat pakuvad teabe talletamise teenust (veebimajutusteenused (zone.ee) ja pilveteenused (csc.ee)). Ligikaudu 50 vahendusteenuse osutajat tegutsevad digiplatvormi pakkujana, sealhulgas on müügiplatvormid (osta.ee, kaup24.ee), kuulutustelehed (soov.ee, auto24.ee), foorumid (perekool.ee, kalale.ee), suhtlusportaalid (rate.ee).

Enamik uusi kohustusi on DSA määrusega kehtestatud digiplatvormidele, kuid nendest kohustusest on vabastatud mikro- ja väikeettevõtjad, kellel on vähem kui 50 töötajat ja kelle aastakäive või aastabilansi kogumaht ei ületa 10 miljonit eurot. Eestis tegutseb alla 10 keskmise suurusega digiplatvormi, kellele DSA määrusega pandud ulatuslikumad kohustused kohalduksid. Kõige rangemad on DSA määruse normid, mis kehtestatakse väga suurtele digiplatvormidele ja otsingumootoritele, millel on märkimisväärne ühiskondlik ja majanduslik mõju ning millel on EL-is vähemalt 45 miljonit kasutajat. Eestis ei ole väga suuri digiplatvorme või otsingumootoreid.

Seadusega kaasnevatel muudatustel on mõju majandusele, kasutajate põhiõigustele, riigiasutuste töökorraldusele ning riigi julgeolekule ja välissuhetele. Muudatustel puudub mõju keskkonnale ja regionaalarengule. Järgnevalt kajastatakse nii käesolevast InfoTS muutmise eelnõust kui ka DSA määrusest tulenevat mõju.

6.1. Mõju majandusele

Eelnõu mõju

Eelnõuga täiendatakse TTJA riikliku järelevalve ülesandeid ning kehtestatakse rikkumisest tulenevad sanktsioonid. Järelevalve ja sanktsioonide eesmärk on parandada ettevõtjate

²⁵ [Eesti seisukohad Euroopa Liidu digiteenuste õigusakti eelnõu kohta COM\(2020\) 825](#)

²⁶ Impact assessment of the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC (<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/impact-assessment-digital-services-act>)

konkurentsiolekorda ja ennetada rikkumisi. Ameti täiendavad õigused järelevalveks võimaldavad kiiremini lõpetada ettevõtjate ebaseadusliku tegevuse ja tõsta kasutajate kindlustunnet, mis omakorda suurendab seaduskuulekate ettevõtjate teenuste kasutamist. Karistusmäärad on seejuures proportsionaalsed veebimajutusteenuse pakkuja käibega, mistõttu mõjutavad need veebimajutusteenuse pakkujaid rikkumistest hoiduma.

Mõju intensiivsus sõltub sellest, kui palju on turul määruse nõudeid rikkuvaid teenuseosutajaid. Eeldusel, et enamus vahendusteenuse pakkujaid on seaduskuulekad, on mõju sihtgrupile väike. TTJA täiendavad õigused rikkumiste ennetamisel ei too tingimata vahendusteenuste osutajatele kaasa täiendavat halduskoormust. TTJA saab nõuete täitmist kontrollida mitmel muul viisil, kui ettevõtjalt selgituste küsimise kaudu. TTJA-l on võimalik määrusest tulenevate nõuete täitmise üle järelevalvet teostada digiteenuste osutajate avalikustatud veebileidest (veebilehed ja rakendused) vaatluse teel või kasutajate pöördumiste alusel. Ühtlasi tuleneb DSA määrusest digiteenuste osutajatele kohustus avaldada läbipaistvusaruandeid, mille kaudu saab TTJA samuti infot ettevõtja nõuete täitmise kohta.

DSA määruse mõju

DSA määrus vähendab liikmesriikide ja EL-i tasandil ebaseadusliku sisu tõkestamiseks võetud meetmete rakendamise kaasnud digiteenuste turu killustumist. EL-i siseturul kehtivate vahendusteenuste osutamise tingimuste ühtlustamine DSA määrusega toetab ettevõtjate, sh iduettevõtete ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate piiriülest kasvu, võimaldades pakkuda paremaid ja mitmekesisemaid tooteid konkurentsivõimelisemate hindadega ning kasvada piisavalt suureks, et pakkuda konkurentsi digiteenuste sektori suurtele ettevõtjatele. Komisjoni mõjuhinnangu kohaselt toob nõuete harmoneerimine kaasa umbes 400 000 euro suuruse kulude vähenemise aastas keskmise suurusega ettevõttele, mis tegutseb kolmes liikmesriigis²⁷.

Määrusega kehtestatakse vahendusteenuse osutajatele mitmeid uusi nõudeid, mis võivad sõltuvalt konkreetse teenuse tüübist ja teenuseosutaja suurusest oluliselt tõsta nende kulusid ja halduskoormust. Määrust kohaldatakse vahendusteenuste suhtes, mis hõlmavad selliseid teenuseid nagu „pelk edastamine“, „vahemällu salvestamine“ ja „teabe talletamine“, seejuures viimase kategooria puhul eristatakse hoolsusnõuete seadmisel teabe talletamise teenuse osutajaid, digiplatvorme ja väga suuri digiplatvorme.

Kõige väiksem hulk kohustusi laieneb eelnõu kohaselt pelga edastamise ja vahemällu salvestamise teenuste suhtes. Sii kuuluvad internetiühenduse teenused, isikutevahelise side teenused, nagu e-kirja- või erasõnumiteenused, virtuaalse privaatorku (ingl *virtual private network*, VPN) ja puhverserveri teenused. Eestis on ligikaudu 20 pelga edastuse või vahemällu salvestamise teenuse pakkujat. Kontaktandmete avaldamise ning korrakaitseorganite korralduste täitmise kohustus kehtib nendele ettevõtjatele ka juba praegu siseriiklikust õigusest. Suurenenud koormus võib tuleneda piiriülestest ebaseadusliku sisu vastu meetmete võtmise korraldustest, kuid seda koormust aitavad vähendada korraldustele seatud ühtsed vormi- ja keelenõuded.

Ulatuslikumad hoolsusnõuded on kehtestatud teabe talletamise teenuse osutajatele, kelle hulka kuuluvad veebilehe majutajad, pilveteenuse osutajad ja digiplatvormid. Eestis tegutseb ligikaudu 120 ettevõtjat, kes pakuvad teabe talletamise teenust. Nendegi ettevõtjate puhul

²⁷ samas, lk 53

tuleneb osa kohustusi Eesti õigusesse juba üle võetud direktiivist, mida DSA määrus üksnes harmoneerib. Teabe talletamise teenuse osutajatele kehtib praegugi kohustus reageerida teavitustele ebaseaduslikust sisust ja teavitada korrakaitseasutust ebaseaduslikust tegevusest või teabest. Siiski põhjustab lisakoormust kohustus luua kasutajatele ebaseaduslikust sisust teavitamiseks eraldi kasutajasõbralik ja lihtsasti ligipääsetav funktsioon ning teavitada kasutajaid nende sisu suhtes võetud piirangutest. Komisjoni mõjuhinnangu kohaselt on ettevõtjale, kes saab aastas 50 teadet, kohustuse täitmise seotud kulu umbes 15 000 eurot aastas²⁸. Ettevõtjad saavad lisakasu õigusselgusest, millistele nõuetele vastavad teavitused toovad neile kaasa teadmise ebaseaduslikust sisust ja kohustuse selle eemaldada.

Kõige rohkem nõudeid kohaldub digiplatvormidele, iseäranis väga suurtele digiplatvormidele. Eestis on ligikaudu 50 digiplatvormi pakkujat. Eelnõu lähtub põhimõttest, et suurusega kaasneb risk ja võimekus, millest tulenevalt on digiplatvormi kohustustest vabastatud mikro- ja väikeettevõtjad, kellel on vähem kui 50 töötajat ja kelle aastakäive või aastabilansi kogumaht ei ületa 10 miljonit eurot. Eestis tegutseb alla 10 keskmise suurusega digiplatvormi, kellele kohalduksid DSA määrusega pandud koormavad kohustused. Eestis ei ole väga suuri digiplatvorme või otsingumootoreid. Mikro- ja väikeettevõtjatest digiplatvormid peaksid täitma üksnes üldisi teabe talletamise teenuse osutajatele kehtestatud kohustusi. Digiplatvormidele kohustuste täitmise kaaskasutajate kulud sõltuvad suuresti sellest, millist liiki digiplatvormiga on tegemist. Näiteks pannakse määrusega lisakoormused müügiplatvormidele, kes võimaldavad kauplemisel tarbijatega lepinguid sõlmida. Eestis tegutseb kaks keskmise suurusega müügiplatvormi, kellele need kohustused kohalduvad.

6.2. Mõju riigiasutuste töökorraldusele

TTJA nimetatakse eelnõuga digiteenuste koordinaatoriks, kellele on DSA määrusega ette nähtud ulatuslikud uurimis- ja jõustamisvolitused ning see toob kaasa olulise kulude ja töökoormuse kasvu. Lisaks Eesti teenuseosutajate üle järelevalve teostamisele saab TTJA Eesti kasutajate kaitseks osaleda piiriülestes ühismenetlustes ning väga suurte teenuseosutajate, nagu Google, Facebook, TikTok, üle järelevalve tegemises. TTJA saab hinnata, kas väga suurte teenuseosutajate võetavad meetmed on piisavad, et maandada nende võimalikud riskid, mida nende pakutavad teenused kujutavad Eesti avalikule julgeolekule, sh Venemaa mõjutustegevusest tulenevad riskid, ühiskondlikule arutelule, rahvatervisele ja alaealiste kaitsele.

Lisaks peab TTJA digiteenuste koordinaatorina olema Euroopa Komisjoni, Euroopa digiteenuste nõukoja, teiste liikmesriikide digiteenuste koordinaatorite ja asjaomase liikmesriigi muude pädevate asutuste jaoks ühtne kontaktpunkt. Digiteenuste koordinaator on kohustatud andma ja tühistama usaldusväärse teavitaja ja kontrollitud teadlase staatuse, sertifitseerima vaidluse kohtuvälise lahendamise organeid, menetlema teenusesaajate kaebusi ja koostama määruse kohase tegevuse kohta regulaarselt aruandeid. Määruse täitmise tagamiseks tuleb laiendada TTJA võimekust, kindlustades riigieelarves ka selleks vajalikud lisaressursid. Nõuetekohane regulatsiooni rakendamine eeldab head tehnilist võimekust ja kvalifitseeritud spetsialiste, kellel on muu hulgas vajalikud tehnilised oskused ka algoritmide toimimise jälgimiseks ja kontrollimiseks. Seda võimekust tuleb seejuures pidevalt arendada, arvestades digiteenuste kiiret arengut.

²⁸ samas, lk 55

Hetkel TTJA-s DSA määrusega tegelemiseks eraldi ametikohta ei ole. Lisaressursita pole TTJA-l võimalik digikoordinaatori ülesandeid täita ning DSA määruse efektiivset kohaldumist tagada. Väljakutsuvaks võib osutada IT-analüütiku ametikoha täitmine, kellel on piisavad teadmised digiplatvormide algoritmide toimimisest.

Võrreldes kehtiva õigusega muutuvad TTJA tööülesanded, mille tõttu kasvab TTJA töökoormus. TTJA-l on vaja alates 2024. aastast nelja uut ametikohta. Ametikohtade kulu on 180 000 eurot aastas. Sõltuvalt ametikohast võib eeldada palgakuludeks vahemikku u 2450–3000 eurot kuus. Uute ülesannete täitmiseks on vaja luua kaks juristi ametikohta, kes vastutavad järelevalve teostamise, kaebuste lahendamise ja taotluste läbivaatamise eest. Lisaks on vaja luua IT-analüütiku ametikoht, kes hindab ja kontrollib tehniliste meetmete piisavust ja algoritmide tööd. Vaja on ka luua analüütik-monitoorija ametikoht, kes jälgib määrusest tulenevate nõuete täitmist, analüüsib ettevõtjate esitatavaid aruandeid ning koostab teemakohaseid ülevaateid määruse nõuete täitmisest. Vastav palgakulu 180 000 eurot on RES/RE protsessis arvatud õigusaktidest tulenevate meetmete koosseisu.

Võttes arvesse digiteenuste koordinaatori õigust ja kohustust osaleda Eesti kasutajate kaitseks piiriülestes ühismenetlustes ning väga suurte teenuseosutajate suhtes järelevalve teostamises, on vajalik digiplatvormide monitoorimiseks kasutusele võtta seadmed, mis kiirendaksid digiplatvormidel leiduva sisu kontrollimist ja võimalike rikkumiste avastamist. Hinnanguliselt võib sellise tööriista maksumus olla 100 000 eurot, millele lisanduks iga-aastane hoolduskulu. TTJA-l ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalal puuduvad eelarvehendid vastava tööriista soetamiseks, mistõttu on vaja leida lisaraha riigieelarvest.

DSA määrus seab ülesandeid ka Politsei- ja Piirivalveametile, keda teabe talletamise teenuse osutajad peavad teavitama inimeste turvalisust ja elu ohustava kuriteo kahtluse korral. Nagu varem selgitatud, ei ole tegemist uue ülesandega, vaid kohustus juba tuleneb Eesti õigusest. Siiski võib teadlikkuse kasvamine kohustusest tuua kaasa politseile tehtavate teavituste arvu kasvu, suurendades politsei töökoormust.

Suurenevad järelevalveasutuste võimalused internetis ebaseadusliku sisuga võitlemiseks. Järelevalveasutustel tekib õigus saata piiriüleseid ebaseadusliku sisu vastu meetmete võtmise korraldusi. Ühtlasi on neil võimalus saada usaldusväärseks teavitajaks, kelle teateid ebaseadusliku sisu kohta peavad digiplatvormid käsitlema esmajärjekorras. Siiski ei pane määrus liikmesriikide korrakaitseorganitele kohustust internetis ebaseadusliku sisuga tegeleda, vaid loob üksnes soovi korral neile senisest paremad võimalused ebaseadusliku sisuga võidelda ning interneti ohutust ja turvalisust suurendada.

DSA loob suuremad võimalused tuvastada ja eemaldada ebaseaduslikku sisu, sealhulgas tõkestada ebaseaduslikku tegevust veebikeskkondades. Samuti aitab see kaitsta alaealisi ja teisi haavatavaid rühmi veebipõhiste ohtude eest. Nende võimaluste avarumise ja levimise tulemusel kasvab inimeste ohuteadlikkus ja teavitamiste arv, mille tulemusel kasvab ka politsei koormus. DSA jõustumine toob kaasa uued väljakutsed ja võimalused, mis nõuavad politsei kohalolu ja sekkumist veebikeskkonnas. Veebipolitseinike võimekuse suurendamine aitab PPA-l paremini reageerida nendele väljakutsetele ja võimalustele, tagades samal ajal Eesti siseturvalisust laiemalt. Hinnanguliselt tekib PPA-le lähiaastatel juurde vähemalt 3 ametniku tööaja jagu koormust, millele lisandub tegevuse vahetu majanduskulu ning organisatsiooni kaudsed kulud.

6.3. Mõju põhiõigustele

Eelnõu mõju

Eelnõuga nimetatakse TTJA digiteenuste koordinaatoriks, kellele on DSA määrusega ette nähtud ulatuslikud uurimis- ja jõustamisvolitused. TTJA saab Eesti kasutajate kaitseks osaleda piiriülestes ühismenetlustes ning väga suurte teenuseosutajate, nagu Google, Facebook ja TikTok, üle järelevalve tegemises. Kasutajatel on õigus esitada TTJA-le kaebusi teenuseosutajate peale, kui nad kahtlustavad, et mõni digiteenus on enda DSA määrusest tulenevaid kohustusi rikkunud. Järelevalve DSA määrusest tulenevate kohustuste täitmise üle tagab kasutajate õiguste kaitse internetis.

Eelnõuga kehtestatakse rikkumisest tulenevad sanktsioonid ka füüsilistele isikutele. Sanktsioonide eesmärk on ennetada rikkumisi. Karistusmäärad on seejuures proportsionaalsed isiku sissetulekuga, mistõttu mõjutavad need isikuid rikkumistest hoiduma ning rikkumise väljaselgitamiseks ja kõrvaldamiseks järelevalveasutusega koostööd tegema. Eeldusel, et enamus füüsilisi isikuid on seadusekuulekad ning teevad järelevalveasutusega koostööd, on mõju sihtgrupile väike. Hetkel pole teada ega kaardistatud ühtegi füüsilisest isikust vahendusteenuse osutajat.

DSA määruse mõju

Digiplatvormidel on inimeste igapäevaelus üha olulisem koht, mistõttu on oluline kajastada DSA määruse mõju põhiõigustele. DSA määruse õigusnormid muudavad internetikogemuse kodanike jaoks turvalisemaks, et nad saaksid vabalt oma mõtteid väljendada, suhelda ja internetis sisseoste teha, kuna nendega vähendatakse kokkupuudet ebaseadusliku tegevuse ja ohtlike kaupadega ning aidatakse tagada põhiõiguste kaitse.

Vahendusteenuste osutajad kujundavad oma kasutajatingimuste ja sisu modereerimise praktikaga reeglid, mille järgi toimub suhtlus nende teenuste kaudu. DSA määrus muudab vahendusteenuste osutajate tegevuse sisu modereerimisel ja seotud otsuste langetamisel läbipaistvamaks. Kasutajatel tekib õigus olla teavitatud, kui nende avaldatud teave on eemaldatud või juurdepääs sellele takistatud, ning samuti on neil õigus teada, mis põhjustel seda on tehtud. See info võimaldab kasutajatel neid otsuseid vaidlustada, s.t oma õigusi kaitsta. DSA määrus tagab kasutajatele ligipääsu tõhusatele õiguskaitsevahenditele (vaidluste lahendamise mehhanism digiplatvormil ja kohtuvälise vaidluste lahendamise organi olemasolu), mis võimaldab neil oma õigusi tegelikult kaitsta.

Suureneb väga suurte digiplatvormide vastutus, kelle mõju avalikule ruumile ja arutelule on märkimisväärne, mille tõttu määravad nendes digikeskkondades kehtivad reeglid suures osas väljendus- ja teabevabaduse piire ühiskonnas. DSA määrus võtab arvesse väga suurte digiplatvormide olulist rolli ühiskondliku arutelu kujundamisel ning nende platvormide võimalikke riske ebaseadusliku sisu levitamisele, põhiõigustele, rahvatervise kaitsele ja avalikule julgeolekule, mistõttu on nendele platvormidele eelnõuga ette nähtud ulatuslikud riskide hindamise ja maandamise kohustused. DSA määrusega tekib võimalus väga suurte digiplatvormide ja otsingumootorite tegevust kontrollida sõltumatute audiitorite ja kontrollitud teadlaste aruannete põhjal.

Paranevad ka tarbijatele pakutavad teenused, kuna müügiplatvormid peavad kindlaks tegema, kes on nende ärikasutajad, ning selgitama, kes konkreetset toodet müüb või teenust osutab. See

aitab saada jälile petturlikele kauplejatele ja kaitsta internetis oste sooritavaid inimesi ebaseaduslike toodete, näiteks võltsitud ja ohtlike toodete eest. Tarbijad saavad ka rohkem teavet neile digiplatvormidel näidatavate reklaamide kohta, näiteks selle kohta, kas ja miks mõni reklaam on konkreetselt neile suunatud. Platvormid ei näita alaealistele enam suunatud reklaame ega tugine enam oma kasutajatele reklaamide näitamisel sellisele profiilianalüüsile, mis põhineb konkreetsetel tundlikel isikuandmete kategooriatel, nagu etniline päritolu, poliitilised vaated või seksuaalne sättumus.

6.4. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Eelnõu mõju

Eelnõuga nimetatakse TTJA digiteenuste koordinaatoriks, kellele on DSA määrusega ette nähtud ulatuslikud uurimis- ja jõustamisvolitused. TTJA saab Eesti kasutajate kaitseks osaleda piiriülestes ühismenetlustes ning väga suurte teenuseosutajate, nagu Google, Facebook, TikTok, üle järelevalve tegemises. TTJA saab hinnata, kas väga suurte teenuseosutajate võetavad meetmed on piisavad, et maandada nende võimalikud riskid, mida nende pakutavad teenused kujutavad Eesti avalikule julgeolekule, sh Venemaa mõjutustegevusest tulenevad riskid.

DSA määruse mõju

Ebaseadusliku veebisisu levik ohustab turvalisust ja julgeolekut, mistõttu on oluline kajastada DSA määruse mõju julgeolekule ja välissuhetele. DSA määrusel on oluline mõju sisejulgeolekule ja kuritegevusega võitlemisele ebaseadusliku sisu vastaste meetmete täiendamise ja tõhusama toimimise tagamise kaudu. Paranevad võimalused nii veebikuritegude ennetamiseks kui ka menetluste raames toimingute ja päringute teostamiseks ning infovahetuseks. Kuritegude ennetamisele aitab kaasa teabe talletamise teenuse pakkujate kohustus inimeste turvalisust ja elu ohustava kriminaalkuriteo kahtluse korral teavitada liikmesriigi õiguskaitseasutusi või Europoli. Ebaseadusliku sisu levikut aitab vähendada ka digiplatvormide pakkujate kohustus peatada mõistlikuks ajaks pärast eelhoiatuse tegemist teenuste osutamine nende teenusesaajate korral, kes sageli esitavad ilmselgelt ebaseaduslikku sisu.

Positiivset mõju avalikule korrale ja julgeolekule avaldavad ka informatsioonilise mõjutustegevuse, sealhulgas desinformatsiooni mõju piiramist käsitlevad sätted. Määrus loob aluse tõhusamini tagada vabatahtlikkusele põhinevate käitumisjuhendite, sh desinformatsiooni käsitleva käitumisjuhendi täitmine. Määrusega senisest paremini korraldatud täpsem, detailsem ja kiirem infovahetus aitab tugevdada riigi olemasolevat võimekust vaenulike riikide mõjutusoperatsioonide käigus desinformatsiooni levitamise ja välise sekkumise tõkestamiseks, kuna sageli kasutatakse sellistel eesmärkidel just digiplatvorme. Sealjuures, digiplatvormidel kasutatavad võltskontod, internetirobotid (ingl *bots*) ja muud automatiseeritud lahendused võimendavad sellist julgeolekut potentsiaalselt ohustava sisu levikut. Suurtele digiplatvormidele kohalduv riskide hindamise ja maandamise kohustus tähendab ka desinformatsiooniga tegelemist ja selle kahjuliku mõju ärahoidmist. Riskihindamiste tulemusel koostatud aruannete avalikustamise nõue aitab kaasa desinformatsiooni mõju vähendamisele, suurendades inimeste teadlikkust sellest, et teatud sisu, sh desinformatsiooni levitatakse teenust väliselt manipuleerides ja algoritmilisi süsteeme pahatahtlikult kasutades. Reklaamide läbipaistvuse suurendamine toetab selgema pildi loomist sellest, kes on reklaami eest maksnud ja millised on reklaami tegelikud eesmärgid, sealhulgas võimalik vaenulik mõjutustegevus..

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Võrreldes kehtiva õigusega muutuvad TTJA tööülesanded. DSA määruse rakendamiseks määratakse TTJA digiteenuste koordinaatoriks, kellel on nimetatud määrusega ette nähtud ulatuslikud uurimis- ja jõustamisvolitused, sealhulgas võimalus osaleda väga suurte teenuseosutajate, nagu Google, Facebook ja TikTok, üle järelevalve tegemises. TTJA saab hinnata, kas väga suurte digiplatvormide võetavad meetmed on piisavad, et maandada nende pakutavate teenuste võimalikud riskid Eesti julgeolekule, sh Venemaa mõjutustegevusest tulenevad riskid, ühiskondlikule arutelule, rahvatervisele ja alaealiste kaitsele. Lisaks peab TTJA olema Euroopa Komisjoni, Euroopa digiteenuste nõukoja, teiste liikmesriikide digiteenuste koordinaatorite ja asjaomase liikmesriigi muude pädevate asutuste jaoks ühtne kontaktpunkt. TTJA on kohustatud määrama ja tühistama usaldusväärse teavitaja staatuse, sertifitseerima vaidluste kohtuvälise lahendamise organeid, menetlema teenusesaajate kaebusi ja koostama määrusekohase tegevuse kohta regulaarselt aruandeid.

Seetõttu kasvab TTJA töökoormus ja TTJA-l on vaja alates 2024. aastast nelja uut ametikohta²⁹. Ametikohtade kulu on 180 000 eurot aastas. Uute ülesannete täitmiseks on vaja luua kaks juristi ametikohta, kes vastutavad järelevalve teostamise, kaebuste lahendamise ja taotluste läbivaatamise eest. Lisaks on vaja luua IT-analüütiku ametikoht, kes hindab ja kontrollib tehniliste meetmete piisavust ja algoritmide tööd. Vaja on ka luua analüütik-monitoorija ametikoht, kes jälgib määrusest tulenevate nõuete täitmist, analüüsib ettevõtjate esitatavaid aruandeid ning koostab teemakohaseid ülevaateid määruse nõuete täitmisest. Kuna TTJA-l ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalal puudub võimalus leida selleks raha oma eelarvest, on vaja leida lisaraha riigieelarvest. Vastav palgakulu 180 000 eurot on RES/RE protsessis arvatud õigusaktidest tulenevate meetmete koosseisu. DSA määrust hakatakse kohaldama 17.02.2024, aga rakendamist on vaja juba varem ette valmistada (sh nt väga suurte digiplatvormide järelevalves Euroopa Komisjoni toetamine, osalemine Euroopa Komisjoni loodava infosüsteemi arendamises, kohaldamisalasse kuuluvate Eesti ettevõtjate nõustamine), seetõttu on vajalik värvata hiljemalt pärast eelnõu kinnitamist Vabariigi Valitsuses.

Võttes arvesse digiteenuste koordinaatori õigust ja kohustust osaleda Eesti kasutajate kaitseks piiriülestes ühismenetlustes ning väga suurte teenuseosutajate suhtes järelevalve teostamises, on vajalik digiplatvormide monitoorimiseks kasutusele võtta seadmed, mis kiirendaksid digiplatvormidel leiduva sisu kontrollimist ja võimalike rikkumiste avastamist. Digiplatvormide monitoorimiseks on juba välja töötatud mitmeid tehnilisi tööriistu, mis pakuvad kasutajatele peaaegu valmis monitooringulahendust. Hinnanguliselt võib sellise tööriista maksumus olla 20 000 eurot aastas, millele lisandub 5000 eurot seadistamiskulu esimesel aastal. TTJA-l ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalal puuduvad eelarvevahendid vastava tööriista soetamiseks, mistõttu on vaja leida lisaraha riigieelarvest. Vajalike kulude katteks esitab RES2025-2028 protsessi taotluse MKM.

RES lisataotlus esitatakse perioodi RES2025-2028 kohta järgmiselt:

	2025	2026	2027	2028
IKT kulud	25 000	20 000	20 000	20 000

²⁹ Võrdluseks teised riigid: Iirimaa 90 uut ametikohta, Holland 50, Läti 11, Leedu 7 (peamiselt on plaanis värvata juriste ja monitoorijaid).

Kui TTJA-le tehnilise tööriista tarbeks raha ei eraldata, ei ole võimalik väga suurte digiplatvormide sisu süsteemselt monitoorida, et kontrollida, kas nad on kasutusele võtnud piisavad meetmed ebaseadusliku sisu vähendamiseks. See tähendaks, et puuduks järelevalve, kas väga suured digiplatvormid eestikeelse sisu osas oma kohustusi täidavad, mis looks soodsa pinnase väärinfo, terroristliku ja alaealistele sobimatu sisu levikuks eestikeelses sotsiaalmeedias. Väga suuritel digiplatvormidel toimuvat oleks võimalik monitoorida vaid manuaalselt, mis võttes arves platvormide hulka (hetkel on Euroopa Komisjon juba nimetanud 20), tähendaks, et puudub süsteemne ülevaade ja võimekus kiiresti reageerida platvormidel ilmnevatele süsteemsetele riskidele.

DSA loob suuremad võimalused tuvastada ja eemaldada ebaseaduslikku sisu, sealhulgas tõkestada ebaseaduslikku tegevust veebikeskkondades. Samuti aitab see kaitsta alaealisi ja teisi haavatavaid rühmi veebipõhiste ohtude eest. Nende võimaluste avarumise ja levimise tulemusel kasvab inimeste ohuteadlikkus ja teavitamiste arv, mille tulemusel kasvab ka politsei koormus. DSA jõustumine toob kaasa uued väljakutsed ja võimalused, mis nõuavad politsei kohalolu ja sekkumist veebikeskkonnas. Veebipolitseinike võimekuse suurendamine aitab PPA-l paremini reageerida nendele väljakutsetele ja võimalustele, tagades samal ajal Eesti siseturvalisust laiemalt. Hinnanguliselt tekib PPA-le lähiaastatel juurde vähemalt 3 ametniku tööaja jagu koormust, millele lisandub tegevuse vahetu majanduskulu ning organisatsiooni kaudsed kulud. Ametikohtade kulu on 124 422 eurot aastas. Kuna PPA-l ning Siseministeeriumi valitsemisalal puudub võimalus leida selleks raha oma eelarvest, on vaja leida lisaraha riigieelarvest.

8. Rakendusaktid

Eelnõuga ei ole uusi rakendusakte ette nähtud, samuti ei ole vaja muuta kehtivaid rakendusakte.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras.

Eelnõu on vaja jõustada üldises korras pärast selle heakskiitmist esimesel võimalusel, kuna DSA määrust hakatakse kohaldama 17. veebruarist 2024. aastast ning liikmesriigid peavad olema valmis seda rakendada, sh teostama järelevalvet ja võtma kohustusi rikkunud isikud vastutusele.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu [23-1347/01](#).

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Kultuuriministeeriumile ja Siseministeeriumile. Eelnõu saadeti arvamuse avaldamiseks Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Politsei- ja Piirivalveametile, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, Eesti E-kaubanduse Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmete Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Inimõiguste Keskusele, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele, Open Knowledge Estoniale, Startup Estoniale, TalTechile, Ragnar Nurkse instituudile, Tallinna Ülikoolile (digitehnoloogiaste instituut, ühiskonnateaduste instituut), Tartu Ülikoolile, Johan Skytte

instituudile, Eesti Meediaettevõtete Liidule, MTÜ-le Teenusmajanduse Koda, Riigikohtule ning Eesti advokatuuri intellektuaalse omandi ja IT-õiguse komisjonile.

Eelnõu kooskõlastas märkustega Justiitsministeerium, Rahandusministeerium ja Siseministeerium. Eelnõu kohta avaldasid arvamust Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet ja Eesti Kaubandus-Tööstuskoda. Avaldatud arvamused ja nendega arvestamine on esitatud seletuskirja lisas.

2023. a mais korraldati infopäev, kus tutvustati digiteenuste määrusest tulenevaid kohustusi vahendusteenuste osutajatele. Sama aasta septembris toimus kohtumine korrakaitseasutustega, kus neile tutvustati DSA määrusest tulenevaid võimalusi internetis ebaseadusliku sisuga võidelda.